



Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β'. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1928 - ΤΕΥΧΟΣ 11^ο

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

1

Κάτεργα και τριπόντια και γαλέρες
Παλεύουν μέσ' στα κύματα με τους άερες,
Λαούτα παίζουν και βιολιά σκοινιά κι αντένες,
Και μέσ' στους κόκκινους άφρους οι Μανταλένες.

Κουρσάρος — τᾶστρο, τῆς νυχτός μάτια άναμμένα. —
Πνίγεται, θησανθὲ τῆς γῆς, Χαίδω για σένα,
Τὴν ὥρα ποῦ γυρίζοντας, ὦ ἀγάπη! ἂν γλύσει
Σὰ ρήγισσα παραμυθιοῦ θὰ σὲ στολίση.

Κάτεργα και τριπόντια και γαλέρες
Παλεύουν μέσ' στα κύματα με τους άερες,
Λαούτα παίζουν και βιολιά σκοινιά κι αντένες,
Και μέσ' στους κόκκινους άφρους οι Μανταλένες.

2

Τὸν κόρακα κι ἂν μέρωσες, κι ἂν ἄλυσσοδεμένο
Σέρνεις τὸ γύπα πίσω σου, Βιλαρδονῖνε,
Τὴ σκάλα μὴ τὴν ἀπολῆς, δὲν ἀνεβαίνω,
Ἡ Ἐλεονόρα σου, ἄζαρδε, ποῦ εἶνε; ...

Ζητιάνος και τραγουδιστῆς κρατιῶ τὸ ἴσο τοῦ χαμοῦ,
Τὰ πᾶστρο σου δὲ θέλω.
Κεραυνομένο ἄς σ' ἔβλεπα σὰν τὸ ποινάρι τοῦ δορυμοῦ,
Και σιάχτη στὸ τετρανεμο τὸ ἀμίλητο καστέλο.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΕΝ ΩΡΑΙ ΘΕΡΙΝΗΙ

Ἔχω ἀντικρὺ μου τίς δῆθεν δροσιὲς αὐτοῦ τοῦ κήπου.
Πότε πᾶ θὰ περάσῃ ὁ μπερδεμένος κόμπος τῶν ζεσιῶν
[ἡμερῶν.

Πότε πᾶ θὰ περάσουμε τὸν κατάξερο κάρβο τῶν ζεσιῶν
[ἡμερῶν.

Πιέζομαι νὰ καταλάβω αὐτὸ πὸν λένε Θαῦμα τοῦ Ἡλίου.
Αὐτὸ πὸν λένε Φῶς τῆς Ἑλλάδος ἢ Ἀπολλώνιαν Αἴγλη,
Ἐμὸς ἑαυτὸς μὲν μονάχα τὸ νοιώθει, ὁ ἄλλος μὸς
Τὸ ἀποθεῖ. Ἄλλως τε μὲ τὸ νὰ παρατραβᾷ
Ἐμὸς κόμπος τῶν ζεσιῶν ἡμερῶν, ἔγινε μὰ σκοτισμένη
Μουντάδα ὄλος ὁ οὐρανός· καὶ τὰ βουνά
Μὲ τίς γαλήμιες γραμμὲς, Πεντέλες, Ὑμητοὶ
Εἶνε σὰν εἶδη γιὰ ξεσκότισμα, τόσο βουτηγμένα
Στὶς ἀνταίγιες τῆς δύσπνοιας. Ἐφῆγε γι' ὁ Ἀπόλλωνας,
Ἐφῆγαν γι' οἱ Δρυάδες, πᾶνε μαζοῦ ἀπὸ τὴν ἀναμμένη
[πέτρα.

Κατοικῆσαν φαίνεται ἄλλα βουνά. Τὰ πράσινα χρώματα
Ἀπὸ ζοιτὰ εἶνε πολὺ ὠραῖα, ἀλλὰ μόνο ὡς χρώματα
Γιατὶ φύλλο τους δὲν σείεται, ἡ δροσιὰ δὲν τὰ κατοικεῖ,
Πουλιῶ λυλιὰ δὲν βγαίνει, παρεχτὸς κατὶ ροζανίσματα,
Καυώματα τῆς ζέσσης, τζιτζίκια, τριζόγια, γυῖλλοι,
Ὅλο κατὶ ξύλινα ὀπτάγια, γεννήματα τῆς ἀσφυξίας,
Ὅλα σὰν φωνὲς ἀπὸ ἴσους, τοιτοιρίσματα ἀλχημείας.
Στερέψανε τὰ λυγιστὰ ὀνάγια.
Γιαλὸς καὶ θάλασσα ἀτιτική, μόνο πὸν δὲν ἀγρίζον.
Οἱ ἀμμονδιές, τίς πατᾶς καὶ πηδᾶς ἀπ' τὴν κάρβυ.
Τίποτα δὲν ρυτιδώνει τὸ χλιαρὸ καθρέφτη.
Ἐμὸς Ἀπόλλωνας δὲν εἶνε Νάουσιος, ἔφῆγε ἀπὸ δῶ.
Ἴσως ὁ βράχος τῆς Αἴγλης τρικυμίζεται ἀκέρη
Ἀπὸ τ' ἀεριστὰ στοιχεῖα. Ἴσως πῆγε στὸ γενέθλιο
Νὰ παραθερίσῃ. Ἴσως στὸν Παρορασοῦ. Ἐφῆγε ἀπὸ δῶ.
Οἱ ἀφρισμένους, αἱ μεταβλητές, οἱ ὑγρὲς γωνιὲς τῶν κυμάτων

Ἐκλείψανε σαράντα μέρες τώρα, καὶ ποὺς ξέρει
Πόσο θὰ κρατήσῃ αὐτὸς ὁ θορίαμβος. Ὑπερανθρώπων
Μονάχα πρέπει νὰ εἶνε δόξες αὐτῆς τοῦ λιοπυριῶν,
Γιὰ νὰ μὴν εἶνε ἀνεχτὲς ἀπὸ μᾶς, πλάσματο φθασιὰ.
Ἐραῖα εἶνε τὰ μεσημέρια, ἀλλὰ ἡ σὰρξ μὲν εἶνε ἀσθενής.
Μόνο χάνωσι καὶ βλακεία μὲν φέρνει αὐτὴ ἡ κολλοχή.
Ἴσως ἂν τᾶβλεπα σὲ ὄνειρο τοῦ χειμῶνα νὰ τὰπολάμβανα.
Ἐμὸς Ἡλίου βροίσκεται στὸν Λέοντα, γράφει ὁ Καζαμίας.
Μέγας παραλογισμός. Ἀπ' τὸ πολὺ νὰ μὴ μᾶς φράῃ ὁ Λέοντας,
Μᾶς ἔφαγε ψητούς. Μήπως βουχῆθηγε καθόλου
Ἐμὸς οὐράνιος δεσπότης τῆς φλόγας; Τίποτα δὲν ἀκούω.
Μᾶς πέρασε γιὰ Ἀραπάδες, κατωμένους γιὰ τὰ καμίνια;
Γιὰ τοῦτο μᾶς φλόγισε τόσο. Ὅχι, ἀλλὰ καθὼς οἱ ὀδοιπόροι
Ἀνάβουνε στὶς κατασκήνωσες τίς νύχτες τίς φωτιὲς
Γιὰ νὰ σωθοῦνε ἀπ' τὸ θηρία, περάσανε τὸν κῆρ Λέοντα
Γι' ἄγριο θηρίο, γι' ἀνεφτιῆκαν ὅλες τοῦτες οἱ κούφιες φλόγες.
Μὰ ἦταν ἀνάγκη; Αὐτὸς εἶνε ὁμορφα σχήματα ἐπουράνια,
Γοητεία ἐρωτική στὶς νύχτες, Γεωμετρία στοὺς θόλους
[τοῦρανοῦ.
Ὅτε νὰ μᾶς σπαράξῃ γύρωφε, ὅτε γὰν βουχῆθη.
Τότες γιατί τόσες φωτιὲς, χορὸς κιντύνους; Ἡ παραπολὺ
Φαίνεται μᾶς φροντίζουν οἱ οὐράνιοι στοχασμοί.
Δὲν ἀνοίγουνε καὶ λιγάκι τὸ κοιτὶ τῶν ἀνέμων
Νὰ μᾶς φουσήξουν, νὰ ξυπνάμε ἀπ' αὐτὴ τὴν ραζοζωτικὴ ζωὴ;

Τί νὰ γίνῃ καὶ καλλίτερος ὄρος θαρροῦνε.
Χειμῶνες μὲ τὰ ὠραῖα λευκά καὶ τῆς Βροχῆς
Οἱ ὑγρὲς συμφωνίες οἱ ραβδωτές. Ἄλλα δέντρα
Θὰ φυλλορροήσουν γι' ἄλλα θὰ ἐπιζήσουν κατὰ τὸ νόμο.
Θαρθῆ τῶν ξερῶν χορμῶν καὶ κλώνων ἡ κόκκινη βουσίλεια.
Θὰ γυαλίση ἡ πλάκα τοῦρανοῦ, θὰ ξανασιτυβωθῆ,
Θὰ ἀναλάμψουνε τάστρα πλυμένα στὸ κροῦ καὶ στὴ βροχή.
Θὰ ξανασιτυβῆ τὸ μυαλὸ τῆς ζωῆς σὲ γρήγορη δουλειά.
Θὰ καπνίσουν τὰ τζάκια, γιὰ νὰ μὴ λείψῃ ὅτε ἡ διακόσμηση.
Θὰ ἀνακατωθῆ γενναῖα τὸ τσονκάκι τῶν θαλασσῶν,
Θὰ τρανταχτοῦνε γερὰ τὰ πλεοῦμενα καράβια, οἱ θαλασσοπόροι
Ἐμὸς ἀντρεῖφουν καὶ θὰ δείξουν τὸ καπετανλίκι τους.
Ἀρμόγια παγωμένη γι' ἀφρισμένη καὶ ραπίσματα τοῦ ἀνέμου.
Θαρθῆ, θαρθῆ ἡ γερὴ ζωὴ. Θαρθῆ θαρθῆ τελειωτικά

Καὶ τὸ αἰώνιο δροσοβόλημα τῆς ὑγρῆς, τῆς ἰσκιερῆς
Μητέρας, ποῦ δὲν τὴν φάνουν, οὔτε Λεόντων μουσιάκια
Οὔτε ἀχιδοῦτὰ σπαδιά τῶν ἡλίων, «οὔτε λύπη,
Οὔτε στεναγμός», καθὼς λένε καὶ σὺς κηδεῖες.
Νὰ συλλογιστῆ κανεῖς, ποῦ κλαῖνε σὺς κηδεῖες οἱ ἀκροατές.
Ἐπὶ τὴν ψωραλέα συνήθεια βέβαια κι' ἀπὸ τὸ θαῖμα τὸ
[πομπῶδες.

Γιατὶ σὸ βάθος δὲν ἔχει τίποτα λυπητερό, νὰ κλαῖη κανεῖς.
Γιατὶ σὸ βάθος αὐτῆς τῆς ἱστορίας εἶνε ὅλη ἡ ἀνάβλυσή
[τοῦ φρέατος τῆς ζωῆς.

Εἶνε ἡ μύχια συνάντησις τῆς καρδιάς τῶν ἄστρων.
Εἶνε ταξίδι γιὰ τὴν ἔνωση μὲ τὴν οὐσία τῆς οὐσίας τῶν
[δέτρων.

Εἶνε ἡ ἀπόθεσις στὴ γῆς. Γῆς τῆς δροσιᾶς καὶ τῆς εὐμάρειας,
Τοῦ οἴτου καὶ τοῦ ἐλαίου, τῶν πουλιῶν καὶ τῶν θηρίων.

1928, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

RÉPONSE à MITSO PAPANICOLAOU

*en le remerciant pour sa dédicace en vers du
volume "Aux fontaines du désir" de Montherlant.*

*J'ai lu tes vers, Mitso — mélancoliquement,
vers le soir, au rebord assis de ma fenêtre :
ils ont su doucement faire vibrer mon être ;
toi seul, ami, tu sais et combien et comment !*

*Traqués et détraqués (trop mûris pour la douche !),
nous sommes bien de ceux qui, criblés de désirs,
ont déjà le plaisir, à chercher le plaisir,
— et ne l'ont plus du tout, aussitôt qu'ils y touchent...*

14.6.1928

ΝΑΠΟΛΕΟΝ ΛΑΠΑΘΙΟΤΙΣ

ΔΕΝ ΗΡΤΕΣ

Ἐπὶ τίς πέντε νύχτες καρτεροῦ...
Κοῦ μὴν ὥρα πέρασε κι ἀκόμα
στὴν ἴδια τὴ σελίδα... δὲ μποροῦ
νὰ ξεχωρίσω γοῦ μμα ἢ τόγο ἢ κόμμα,
καὶ τὸ βιβλίον, ποῦ τὸ κρατῶ, γιὰ λούζο,
ὡς ποῦ τ' ἀνιλαφρο φροῦ-φροῦ σου ἀκούσω...

Πίσω ἀπ τὴν πόρτα στάθηκα γιὰ λίγο
καὶ βγήκα καὶ σὸ δρόμο, μὴ φανεῖς
κι ἔλεγα ἀκόμα νὰ σταθῶ - νὰ φύγω ;)
καὶ μπῆκα μέσα, βγήκα, μὰ κανεῖς
ποῦ νὰ σοῦ μοιάζει κάπως δὲ φαινόταν...
κι ἡ πίκρα μου καὶ πὺδ τραπὴ γινόταν.

Καὶ ξαναβγήκα. Ἀπέναντι μὰ κάποια
μ' ἔβλεπ' ἀπ τὸ παράθυρο γελώντας.
Γέμισα σὸ σαλόνι... Καὶ θενά πια
πολλὰ ποτήρια κι ὅλο καρτερώνας
κλιόμενα στὰ πλοῦσια μαξιλάρια
παίροντας ἀπ τ' ἀτάξια τοὺς καμάρια.

Ἐβαλα σὸ γραμμόφωνο ἓνα δίσκο
καὶ χόρευα μονάχος μου ταγκό.
Κι ἦσαν οἱ δέκα ποῦ ἦσαν νὰ βροῖσω
μισότρελος τὰ δάχτυλα δαγκῶ,
φλόμωσε μέσα μου ἡ ψυχὴ μου ἀντάτης
καὶ μ' ἐπνιξε ἡ ἀγωνία πὼς πὰ δὲ θάρτετε.

Κι οὔτε ποῦ ἦστε... Οἱ κοκόροι — φέρουν
τὸ μήνυμά τους ἀπ τὴν ἄλλη ἀγῆ
Ὅμοια στριγγὴ τὰ σωθικά μου στέρνουν
τὴν πιχτικὴ τῆς φούρκας μου κραυγὴ,
κι ορκίζομαι μὲ μᾶς νὰ σὲ ξεχάσω,
καὶ πάω νὰ κοιμηθῶ, καὶ νὰ ἦσυχάσω.

Καὶ πὼς νὰ κλείσω μάτι ποῦ τὸ ξέρω
πὼς αἶρω σὰ θὰ οθεῖς θὰ μὲ προστάσεις
προτοῦ μὰ λέξη παγερὴ προφέρω
μὲ μὴ γλυκεῖα ψεφτιά νὰ μὲ περᾶσεις,
κι δλόθερημ στὰ γόνατά μου ἐπάνω
θὰ λὲς νὰ σὲ πιστέψω... Τὶ νὰ κάνω ;

ΜΑΚΗΣ ΑΝΤΑΙΟΣ

ΜΕΡΕΣ ΤΡΟΜΟΥ

(Συνέχεια)

Ὁ κρότος τῶν πυροβολισμῶν πού ἔγινε πιά σύντομος, τοῦ διέκοψε τίς σκέψεις.

— Πώ, πώ!..., ἄκουσε τή μάνα του νά φωνάζει.

Καί εἶχε ἀνάψει ἡ μάχη καί κροτοῦσαν οἱ πυροβολισμοί ὅμοιοι μέ σπύρες φωτιάς, πού τή φυσᾶ δυνατὸ χέρι.

— Μά πού πάτε, πού τρέχετε; ἄκουσε ξαφνικά τὴν ἀδελφή του νά λέει.

— Τίνε; τὴ ρώτησε προβάλλοντας στὴν πόρτα τοῦ δωματίου πού εἶταν αὐτὴ καὶ οἱ ἄλλοι.

Κανεῖς δὲν τοῦ ἀπάντησε, ἀλλ' ὅλοι εἶχανε σηκωθεί καὶ πλησιάζανε στὸ παράθυρο.

Μιά γειτόνισσα εἶχε πάρει δρόμο ἀπ' τὸ σπίτι της, γιὰ νά πάει κάτω καὶ νὰ μὴν ἀκούει τοὺς πυροβολισμούς. Καὶ πίσω της τρέχανε τὰ παιδιά της καὶ πιά πίσω, τελευταῖος, ὁ ἄντρας της, ἕνας κοντὸς μέ γενάκια, γνωστὸς τοῦ Ἄγη καὶ τοῦ πατέρα του. Κεῖταν κίτρινος, κίτρινος.

Ἡ ἀδελφή τοῦ Ἄγη καὶ ἡ μάνα του μισοκουμμένη αὐτὴ πίσω ἀπ' τὴν κόρη της, τὴ συμβουλεύσανε νά μὴν προχωρήσει στὴν Καλλιθέα, γιὰτὶ μπορούσε κάποια σφαῖρα νά τοὺς ἔβρισκε, μόλις φεύγοντας ἀπ' τὸ σπίτι τους πού τοὺς προφύλαγε..

Ὁ Ἄγης κοίταζε ἀφηρημένα κι ἄκουγε.

Ξαφνικά πρόσεξε στὸν ἀντικρινὸ λόφο. Μέσα ἀπ' τὰ νταμάρια, ἀπ' τίς ἀνώμαλες μεριές τοῦ λατομείου, εἶδε ἕνα στρατιώτη μέ ὄπλο νά βγαίνει καὶ νά κρύβεται. Εἶτανε στρατιώτης Ἕλληνας.

— Ἄνοιξε τους!... εἶπε ἡ μάνα του.

— Μά πὼς νὰνοῖξουμε! ἔκανε ἡ ἀδελφή του.

Αὐτὸς πετάχτηκε καὶ βγήκε πρὶν ὁ πατέρας του τὸν ἐμποδίσει.

Καθὼς βγήκε στὴν αὐλή, γύρισε καὶ κοίταξε πρὸς τὸ λόφο. Εἶδε μερικὸς Γάλλους μαυροντυμένους νάχουν

στραφεῖ πρὸς τὰ ἔκει καὶ νὰ φαίνονται ὅτι τὸν βλέπουνε μέ τὰ ὄπλα ἔτοιμα...

— Τώρα θὰ μοῦρθεῖ καμμιὰ στὸ κεφάλι!... Στὸ διάολο!... εἶπε.

Καὶ προχώρησε μέ τὴ βεβαιότητα πὼς θὰ αἰσθανόταν τὴ σφαῖρα νά τοῦ περνᾶ τὸ κρανίο.

Ἄνοιξε τὴν πόρτα. Ἡ γυναίκα καὶ τὰ παιδιά μπήκανε γρήγορα, καὶ πίσω ὁ ἄντρας της.

Εἶδε τοὺς Γάλλους. Καὶ αὐτοὶ τὸν κοίταξαν χωρὶς νάχουν ἀλλάξει τὴ στάση τους...

— Ἄχ, ἄχ, τίνε αὐτὸ πού πάθαμε, τί κακὸ εἶν' αὐτὸ πού μᾶς βρήκε!... φώναξε ἡ γειτόνισσα μόλις μπήκε μέσ' στὸ σπίτι. Μά δὲ θὰ πάφου.ε!...

Ὁ ἄντρας της κίθισε κἔβγαλε σιωπηλὰ τὸ πακέτο του καὶ πρόσφερε τσιγάρα.

Ἡ Φανὴ καὶ ἡ Σαυφοῦλα πλησιάζανε τὰ κορίτσια καὶ πιάσανε ὁμιλία.

Ὁ Ἄγης κοίταζε τὸ λόφο. Τοῦ φάνηκε πὼς πυροβολοῦσαν καὶ ἀπ' ἔκει. Καὶ θὰ πυροβολοῦσε ὁ στρατιώτης πούδε νά κρύβεται.

Πρόσεξε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μιλοῦσαν καὶ ἡ ἀδελφή του ἔφτιαχνε τὸ καπέλλο της, κ' εἶδε καὶ μιὰ ἀκίτνια ἄσπρη μικρὴ, ἡ καλύτερα σὰ νά γινόταν κάποιος ῥόζος ἀέρινος γιὰ μιὰ στιγμή, στὸν αἴρα.

Δὲν εἶπε τίποτα. Ἐθαύμασε ὅμως πὼς οἱ Γάλλοι ἀφήσανε ἔτσι αὐτὸν τὸ λόφο. Καὶ Ἕλληνες ληστές, ἢ ἀντάρτες δὲ θὰ τὸκάναν. Θᾶχανε λάθει τὰ μέτρα τους...

Κεῖνη τὴ στιγμή τὸ πῦρ, πού εἶχε μετριάσει, κ' ἔκανε τὴν ἀντικρινὴν κόρη πάλι νά φανεῖ στὴν πόρτα, ξανάρχισε μέ ὁρμὴ μεγάλη.

Ἡ πόρτα ἔκλεισε.

— Πώ, πώ!... Θεέ μου! φώναξε ἡ γυναίκα τοῦ γείτονα, πώ, πώ, βοήθα μας!... Θεούλη μου!

Ἡ μάνα τοῦ Ἄγη κρατήθηκε καὶ δὲν τὴ βοήθησε στὶς φωνές!

Ἡ ὁρμὴ τῶν πυροβολισμῶν, τὸ ἀδιάκοπο, ἔκανε τὸν Ἄγη νά ὑποθέσει πὼς γινόταν ἐπίθεση στοὺς Γάλλους. Ἄκουσε καὶ σάλπιγγα νά σημαίνει μέ φωνὴ πού τὴ θάμπωνε ὁ θόρυθος τῆς μάχης καὶ ἡ βουὴ ἡ μεγάλη, πού εἶχε ὑψωθεί καὶ ὑψωνόταν, καὶ τότε τὸ πῦρ ἔγινε ἀκόμα

πιό σύντομο και ὁ κρότος τῶν μυδραλιοβόλων πιό γρήγορος.

Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή εἶπε πὼς θὰ βγάλουν ἀπ' τὶς θέσεις τους τοὺς Γάλλους, καὶ φαντάστηκε τοὺς Ἕλληνας νὰ ὀρμοῦνε πάνω στὰ βράχια, ἐνῶ πολλοὶ νὰ πέφτουνε χτυπημένοι...

Καὶ ὁ πατέρας τὸν αὐτὸ σκέφτηκε γιατί τοῦ εἶπε:

— Νομίζω πὼς σκούρα θὰ τὴν ἔχουνε οἱ φίλοι μας οἱ Γάλλοι!... Ἄκου, ἀκου!...

— Τὶ μὲ μέλλει, ἔκανε ὁ Ἄγης μὲ μιὰ νευρικότητα. Ἐγὼ τοὺς ἔφερα κάτω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη; Τί θέλανε δῶ;... Γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἤρθανε μὲ τὰ ὄπλα καὶ τὰ πολυβόλα;

— Τὶ λὲς τώρα, τί λὲς! τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας του. Ἐδῶ ἤρθαν γιὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἐλευθερία, δὲν τὸ κατάλαβες. Νὰ διώξουν τὸ χαφιεδισμό, πὺν πρώτη φορά, πρώτη φορά παρουσιάζεται στὴν Ἑλλάδα!... Δὲν τὸ κατάλαβες;... Πάλι μοναρχία! Ἐσὺ εἶσαι ἐχθρὸς τῆς μοναρχίας καὶ τὰ λὲς αὐτά!! Καὶ δὲν ξέρεις πὼς καὶ ἂν τοὺς νικήσουν τώρα, αὐτὲς εἶνε μεγάλες δυνάμεις καὶ θὰ μᾶς συντριψοῦν; Γιὰ νᾶρθουν οἱ Γερμανοί; Μὰ ὅσο νᾶρθουν πᾶν, τελειώνει τὸ πανηγύρι!... Κέπειτα σὺ εἶσαι ἐναντίον τῶν πολέμων καὶ λὲς αὐτό;...

— Ἄλλο εἶπα γώ, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἄγης. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἔρθουν...

— Καὶ ἂν δὲν ἐρχόντουσαν, αὐτοὶ ἐτοιμαζόντουσαν νὰ τοὺς χτυπήσουν ἀπὸ πίσω!... Πάλι σᾶλλον πόλεμο θὰ βάζανε τὸ ἔθνος!... Καὶ σὲ τί πόλεμο, πὺν ἔχουμε ὅλο θάλασσα!... Μὰ πὼς ἀλλάξεις τώρα;... Μόνο νὰ σκεφτεῖς τοὺς ἐχθροὺς μας!... Ἄκου, ἄκου τί γίνεται!... Νὰ οἱ ἀντικρινοὶ μας θὰ χαροῦν...

Οἱ ἄλλοι δὲ μιλοῦσαν.

Ὁ Ἄγης τραβήχτηκε.

Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ πατέρα του τοῦ ξύπνησαν μίσος ποῦχε ἐναντίον ἀνθρώπων πὺν γιὰ πολιτικὰ εἶχε κάποτε μαλώσει. Μίσος ἐναντίον ἀνθρώπων πὺν ὑποστήριζαν κόμμα, πὺν αὐτὸς νόμιζε. πὼς ζητοῦσε νὰ ρίξει τὴν ἐλευθερία, καὶ νὰ φέρει τὴ δουλεία τοῦ Μεσαιῶνα, τὴν ἀπολυταρχία καὶ τὸ σκοτάδι.

Τοῦφεραν στὸ νοῦ καὶ τοὺς ἀντικρινούς, γιατί κι αὐ-

τοὶ εἶταν μὲ τὸ κόμμα τὸ ἀπολυταρχικό, καὶ τὸν εἶχαν πειράξει ἑαεὶδὴ ἔξωσαν πὼς ὁ πατέρας του εἶταν βενιζελικός. Ἄντρες, γυναικες, κορίτσια ὅλοι φώναζαν καὶ βοῶσαν τοὺς ἀντιθέτους τους.

— Καλὰ αὐτά, αὐτά ἄς τάφήσουμε. Καλύτερα δὲ μοῦ λὲς, ἂν εἴμεθα μεγάλο κράτος, πολυάνθρωπο, θὰ τόκαναν αὐτὸ πὺν μᾶς κάνουν τώρα; Ἄν εἴμεθα σὰν τὴν Ἰσπανία;... ρώτησε σὲ λίγο τὸν ἑαυτὸ του.

— Μπᾶ, τοῦ ἀπάντησε, σεβασμὸς τότε μεγάλος!.. Μὴν τὸ ἐνοχλήσουν, μὴ, μὴ...

Στάθηκε σκεπτικός, κατσουφιασμένος.

Μὲ τὸ κεφάλι σκυμένο καὶ κοντὰ στὴν ἀνοιχτὴ πόρτα, πὺν ἔβλεπε στὴ δύση, σκεπτόταν αὐτά, ἐνῶ μέσα στᾶλλο δωμάτιο, ἢ γυναίκα τοῦ γείτονα Μπιδάκη φώναζε καὶ παρακωλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ πάψουν οἱ πυροβολισμοί.

Τὴν ἄκουσε καὶ νὰ λέει:

— Ἄχ, πὼς ἤθελα νᾶχα τὴν καρδιά σου!... Ἐσένα δὲ σὲ μέλλει!...

— Τί νὰ μὲ μέλλει; τῆς ἀπάντησε ἡ ἀδελφή του. Καὶ ἂν μὲμελε τί θᾶκανα; Θᾶφτιαχνα τὴ θέση μου;... Γιὰ κοιτᾶτε, σᾶς ἀρέσει;...

Ὁ Ἄγης ἔσκυψε κ' εἶδε τὴν ἀδελφή του νᾶχει φορέσει τὸ καπέλο ποῦφτιαχνε, ἔτοιμο πιά...

Οἱ πυροβολισμοὶ πάλι πάψανε καὶ κανεὶς δὲν ἀκουγόταν. Ἐγινε τώρα ἡσυχία σωστή.

Στὴν πόρτα ξεφύτρωσε πάλι ἡ Πούλια, καὶ τὸ παράθυρο ἀνοιξε, ἴσως ἀπ' τὴν ἀδελφή της καὶ τὸ ἀδελφάκι της.

Οἱ γείτονες φύγανε γιὰ τὸ σπίτι τους καὶ στὴ γραμμὴ, καὶ ἀπὸ κοντὰ τους βγήκε ὁ Ἄγης, ὁ πατέρας του, ἢ ἀδελφή του, καὶ ἡ μάνα του μὲ τὰ μικρὰ ἀδέλφια του γιὰ νὰ δοῦνε.

Οἱ Γάλλοι μαζεμένοι σὲ παρέες, ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, μιλοῦσαν δυνατά. Ἀπὸ μιὰ μεριά τοῦ λόφου ὅμως, κατεβάζανε μὲ δυσκολία πληγωμένους. Κ' ἕναν ποῦχαν κατεβάσει, τὸν εἶδανε νὰ βαδίζει σιγὰ σιγὰ, στηριγμένος ἀπὸ ἕνα συνάδελφό του.

Ἡ Πούλια τοὺς πληροῖασε καθὼς αὐτοὶ εἶταν προσηλωμένοι κοιτάζοντας τοὺς πληγωμένους...

— Νὰ κι ἀπ' αὐτοὺς λαθωμένοι! εἶπε. Ἔτσι ντέ!... Ἐπρεπε νὰ λαθωθοῦν κι' ἀπ' αὐτούς!...

Κανεὶς δὲν τῆς ἀπάντησε. Αὐτὴ ὅμως ξακολούθησε :

— Γιὰ μὲ τὰ λιὰ τοὺς ἔχουνε χειμῶνα καιρό!...

Ἄλλους πληγωμένους κατέβαζαν ἀπ' ἄλλη μεριά, καὶ καθὼς φαινόταν, τοὺς λήγειναν σὲ σπίτια γειτονικά.

— Τὰ καῦμένα τὰ παιδιά, εἶπε ἡ ἀδελφή τοῦ Ἄγης, ἐδῶ στὴν ξενητιά, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ τὰ χτυπήσομε!...

— Μὰ γιατί θέλανε νὰ μᾶς πάρουνε τὰ ὄπλα κι αὐτοὶ; τῆς ἀπάντησε ἡ Πούλια.

— Γιατί πάνε, ἢ μᾶς πάνε μὲ τὸν Κάϊζερ!... καί!...

— Θὰ πάψεις ἐσύ! δυνατὰ τὴ διέκοψε ὁ πατέρας τῆς.

— Οὔτε οἱ Γάλλοι αὐτοὶ φταίνε, Πούλια, μίλησε καὶ ὁ Ἄγης, οὔτε οἱ Ἕλληνες!... Λέω γιὰ τοὺς τώρα, ποὺ χτυποῦνται. Ἄλλοι φταίνε ποὺ δὲν παρουσιάζονται σὲ σκοτωμούς!

— Ἄ, ναί, ἔκανε ἡ Πούλια τάχα ὅτι κατάλαξε.

— Καὶ ὅμως οἱ Λαοὶ φταίνε, εἶπε ὁ Ἄγης πάλι, κουνῶντας τὸ κεφάλι. Αὐτοί, ποὺ δὲ μποροῦνε νὰ ξυπνήσουν!... Νὰ τὰ χάλια τους!...

Σιωπηλοὶ κοιτάζανε τοὺς πληγωμένους. Σὲ λίγο ὅμως, ἡ Πούλια ἄρχισε ξεκαρδιομένη στὰ γέλια νὰ τοὺς λέει γιὰ τοὺς διαβάτες, τὶ τοὺς ἔλεγε, πὼς τρέχανε...

Κανεὶς δὲν τῆς ἀπαντοῦσε, ἀλλ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ τῆς. Ἐπὶ τέλους βουβάθηκε κ' ἔφυγε σιγά, κουνητὰ καὶ μ' ἀνοιχτὰ τὰ στραβά τῆς πόδια.

— Στὸ διάολο! μίλησε ὁ κὺρ Γιάννης, κ' ὕστερα γυρίζοντας στὴν κόρη του :

— Μὰ ἐσύ εἶσαι καλά; τῆς εἶπε. Δὲν ξέρεις ὅτι εἶνε ἀντίθετοι καὶ ὅτι εἶνε κακοὶ ἄνθρωποι;

— Καὶ τί μὲ μέλει; Νὰ μὴν πῶ τί αισθάνομαι; ὦ, ἄσε με!...

Εἶδαν ἕναν πληγωμένο νὰ τὸν μπάζουνε σ' ἕνα γειτονικό σπίτι.

— Νὰ πάρουμε καὶ μεῖς κανένα, νὰ πάρουμε, εἶπε παρακλητικὰ ἡ Κατίνα στὸν πατέρα τῆς.

— Καλὸ θᾶτανε, τῆς ἀπάντησε ὁ πατέρας τῆς, ἀλλὰ δὲ βλέπεις πὼς ἀπ' ἐδῶ δὲν τοὺς φέρνουνε.

— Θὰ σκοτώθηκε ἄραγε κανένας, ἢ ὅλοι πληγωμένοι θᾶνε;

Ὁ Ἄγης θέλησε νὰ πιστέψει πὼς μόνο πληγωμένοι θᾶτανε. Ἄλλ' ἡ προσοχὴ στράφηκε ψηλὰ πρὸς τὸ μνημεῖο.

Ἐκεῖ κοντὰ εἶδε νὰ κατεβάζουνε σιγά μὲ ξυλοκρέβατα, πολλὰ στὴ σειρά, ἄλλους...

Τραβήχτηκε.

— Δὲν πᾶμε μέσα, τοὺς εἶπε. Δὲν ἤθελε νὰ δοῦνε κι αὐτοὶ καὶ νὰ λυπηθοῦνε.

Τὸν ἄκουσαν καὶ μπήκανε.

— Οἱ καῦμένοι! ἔκανε ἡ ἀδελφή του, λὲς νᾶνε καὶ σκοτωμένοι;...

— Μπορεῖ! Μὲ τί παίζανε τόσες ὥρες;

Ἡ ἀδελφή του στάθηκε μιὰ στιγμή χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξει κ' ὕστερα τὸν ρώτησε :

— Ἄπ' τοὺς δικούς μας ἄραγε ἔχουνε χτυπηθεῖ;

— Πολὺ ἀργὰ τοὺς σκέφτηκες! τῆς ἀπάντησε μὲ κάποιο θυμὸ.

Πάλι ὁ Ἄγης βγήκε σὲ λίγο ἔξω, καὶ πίσω του ὅλοι ἕνας, ἕνας. Ἄλλὰ κι' ἀπ' τᾶλλα σπίτια εἶχανε βγεῖ γυναῖκες, παιδιά, ἄντρες. εἶχανε ξεφτυρώσει.

Ὁ Ἄγης θυμήθηκε καὶ κύταξε στὸν ἄλλο λόφο, τὸν ἀντικρινὸ στὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ του.

Εἶταν ἔρημος, τίποτα δὲ φαινότανε.

Τὸ εἶπε ἔπειτα στοὺς δικούς του. Καὶ ἡ ἀδελφή του τότε τοῦ εἶπε, πὼς κι αὐτὴ εἶχε δεῖ κάποιον νὰ κινεῖται, νάνασηκῶνεται μὲς' στὰ βράχια, καὶ νόμισε πὼς θᾶτανε Γάλλος ναύτης βαλμένος κεῖ γιὰ νὰ φυλάει.

— Ἴσως πάψανε, θὰ τὰ συμβεῖβασαν τοὺς εἶπε ὁ πατέρας του.

Αὐτὸ ὅταν πήγανε μέσα, θὰ τοὺς τῶχε πεῖ δέκα φορές. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι ἔλεγε.

Ὁ Ἄγης πίστευε πάλι πὼς ἀπ' τὰ πλοῖα θᾶχαν ἔρθει ἐπικουρίες μεγάλες σὲ κείνους ποὺ πολεμοῦσαν σὲ ἄλλα μέρη, καὶ θᾶκαναν τὴν κυβέρνηση νὰ σκεφτεῖ ἄλλοιῶς...

Πυροβολισμοί όμως ακούστηκαν από μακριά κείνη τη στιγμή...

— Νά τα πάλι!...

Οι Γάλλοι διέλυσαν τους κύκλους τους, και ξαπλώθηκαν πάλι κάτω, στις θέσεις τους, και μόνο ένας ναίτης στεκόταν όρθιος. Αυτός κουνούσε μια σημοιούλα γρήγορα. Και με μιὰς τότε πάλι πυροβολισμός μεγάλος άρχισε ο τόπος, ο άέρας έγένεσε από κρότους και ή βουή που εΐτανε σά νάβγαινε άπ' τά έγκατα τής γής και σά νάβρθε ή ώρα που οι φωνές των κολασμένων ακούγονται, ανεβαίνουν οι στεναγμαί τους, οι βλαστημιές τους και τρέχουν πάνω στη γή, πάλι ύψώθηκε.

Κείνη την ώρα τά κάρρα, οι σουστες φεύγανε άπ' τά σφαγεία γεμάτα ζώα σφαγμένα, και στο δρόμο του τραμ φαινότουσαν νά τρέχουνε με μανία

Ο δρόμος έρήμωσε πάλι, τά σπίτια κατάκλειστα και τάντικρονό με κλεισμένη την πορτούλα και τó παράθυρο.

— Ά δέ θά πάφουνε, δέ θά πάφουνε! έλεγε με άπελπισία ή μάνα του Άγη.

— Έγώ δέ μπορώ μαμά μου, δέ μπορώ, εΐπε ή Φανή ή δεύτερη κόρη της, τά πόδια μου έχουνε κοπεί

— Βρέ δέ ντρέπεσαι, τής έκανε ο Άγης. Μπά! άλλη κυρά Μπιδάκη μς βρήκε!

— Και κάθεται στη θέση της! εΐπε ή αδελφή του ή μεγάλη.

— Βρέ ναί!

— Ω, ώ!... έκαναν μαζί κ' έλαβε μέρος και ή μικρούλα του αδελφή.

— Αυτό τώπαθες, καϊμένη, γιατί κάθισες στην καρέκλα που καθόταν ή Μπιδάκη. Εΐχε αφήσει εκεί φαίνεται ένα κομμάτι άπ' την τρομάρα της και τó πήρες!

Και οι κρότοι τής μάχης ξακολουθοΐσαν, αλλά μαζί άκουσε ο Άγης κ' έναν κρότο βουέό, μεγάλο και όμοιο με χτύπημα μεγάλου τυμπάνου...

— Ω, ώ!... εΐπε με τó νου του, έχουμε στη μουσική μας και γκράν κάσα!...

Αυτό τόν φόβισε. Άν άρχίζαν και με τά κανόνια, πού σπίτι θάΐμενε όρθό εκεί;

Και πάλι άκουσε μέσ' στους πυροβολισμούς και τη βουή τής μάχης, τόν κρότο αυτόν τó μεγάλο και υπόκωφο.

Άπό ποιανούς νάτανε; Άπ' τούς Άγγλογάλλους, ή άπ' τούς Έλληνες;

Δέν εΐπε τίποτα στους άλλους. Άλλ' ή αδελφή του σέ λίγο, που άλλοι χτύποι τέτοιοι, ο ένας κοντά στο άλλον, ακούστηκαν, εΐπε:

— Γάκούτε ;... Και κανόνια!...

Μέ μιὰς, όμως, έγινε ήσυχία. Οι πυροβολισμοί πάψανε, λίγο μακριά άραιοί ξακολούθησαν, αλλά σώπασαν κι αυτοί.

Όλοι έξω πάλι. Οι Γάλλοι σέ κύκλους όρθιοι, κι άλλοι καθισμένοι στα βράχια μιλούσανε δυνατά.

Και ή μέρα είχε γείρει πιά στη δύση. Σέ λίγο τó σκοτάδι σιγά, σιγά θά χυνόταν.

Άλλά μέσα άπ' την πόλη, και πάνω στην ήσυχία ποΐχε πέσει κεί, ήρθε θόρυθος μεγάλος, μιὰ ίαχή τρομερή, ή ο ήχος τής ίαχής, και πλήθος πυροβολισμών...

— Μά μέσα χτυπιούνται άκόμα, εΐπε ο πατέρας του Άγη.

Πέσασε λίγο.

Ένας διαβάτης περπατώντας γρήγορα, περνούσε, και τόν ρώτησαν.

— Ο στρατός πολεμá με τούς Βενιζελικούς, τούς εΐπε. Χώρισε σέ δέκα, δέκα άτομα και τούς χτυπά!... Αυτοί χτυποΐνε άπ' τά παράθυρα!...

— Ξέρετε τι έχει γίνει; τούς εΐπε ο κύρ Γιάννης, όταν ο διαβάτης έφυγε, ο στρατός φαίνεται νά την έταθε, ή τόν άπέσυραν και βγάξει τó άχι του στους Βενιζελικούς!... Άλοίμονο σόν κοσμάκη!...

— Άν εΐνε αυτό, τού άπάντησε ο γιός του.

Άρχισε νά σκοτεινιάζει. Τά φανάρια δέν είχαν ανάψει, και τó σκοτάδι έπεφτε παντού.

Πάνω στο λόφο οι Γάλλοι μιλούσανε δυνατά, μιλούσανε. Τά σπίτια πάλι έκλειναν, και μόνο στο άντικρονό εΐταν ή πόρτα άνοιχτή, και τó παράθυρο και άπ' έξω γυναΐκες και δυό παιδιά.

Εΐδε ο Άγης τη μεγάλη και πυκνή σειρά των κυπα-

ρισσιῶν, πού πρὸς τὴ δύση εἶτανε, καὶ τοῦ φάνηκε σὰ σκιᾶς πολεμιστῶν, πού στὴ γραμμὴ καὶ ἡ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, μὲ σκυμμένα τὰ κεφάλια, κατέβαιναν στὸν Ἄδη...

Ξαφνικὰ ἕνας βρόντος ἀπ' τὴ θάλασσα ἤρθε, σὰ νᾶνοιξε κάποιος δαίμονας τὸ στόμα του, ἀφοῦ πρῶτα πλησίασε σιγὰ κοντὰ, καὶ κάτι φώναξε μὲ φωνὴ μαύρη καὶ κόκκινη.

— ὦ, ὦ!... ἔκανε ὁ πατέρας τοῦ Ἄγη.

— Κανόνι!...

— Σὰν ἄσφαιρο ὅμως, μοῦ φάνηκε.

— Κάτι θὰ εἰδοποιεῖ.

Δὲν πέρασε πολὺ, καὶ ἄλλος ὅμοιος κρότος τάρναξε τὰ πάντα, κῆνα μουγκριτὸ ὅμως, τώρα πού ἔτρεχε στὸν ἄερα, καὶ μὲ μιᾶς ἄλλος κρότος, ἄλλος, πολλοὶ βροχηδὸν νὰ πέφτουνε...

— Μπομπαρδίζουν τὴν Ἀθήνα!...

— Τὶ τρέχει, τί εἶνε; φώναξε ἡ Πούλια ἀπὸ πέρα.

— Νὰ τί ἔκανε ὁ Βασιλιᾶς σας!... Τὴν Ἀθήνα μπομπαρδίζουν!... Νὰ τί ἔκανε!... τῆς ἀπάντησε ἀγριεμένη ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἄγη.

Καὶ μῆχανε μέσα. Ἀλλὰ τὰ κανόνια πάψανε καὶ πάλι νά, ἡ ἡσυχία.

Καθισμένοι κοντὰ στὸ παράθυρο μιλούσανε σιγὰ. Ἐνας διαβάτης τοὺς εἶπε ἄλλα νέα.

Τὸ παλάτι γκρεμίστηκε, ἐπίσης οἱ στρατῶνες, τὸ Ζάπειο.

Εἶχαν ἀνάψει φῶς. Κλείσανε τὰ ἐξώφυλλα καὶ πήγανε στὴν τραπεζαρία.

Τὰ φασόλια, πού θᾶχαν καεῖ, ἂν δὲν ἔσθυνε ἡ φωτιά, εἶτανε λυωμένα σχεδόν.

Γύρω στὸ τραπέζι τρώγανε σιωπηλοί, ἀφοῦ κάτι, στὴν ἀρχή, εἶπαν. Ὁ καθένας λὲς κ' εἶχε ὀμιλία μὲ τὸν

ἑαυτοῦ του, πού τοῦλεγε πολλὰ, μὰ πολλὰ, καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη ν' ἀκούσει ἄλλον...

Πάνω στὸ φαί, ἕνας κρότος τρομερὸς κλόνησε τὸ σπίτι.

— Θεέ μου!

— Πάλι!...

Ἄκουσε ὁ Ἄγησ τὴν θείδα νὰ τρέχει, νὰ τρέχει μουγκρίζοντας, σὰ θεοῖο, τέρας βγαλμένο, ξερασμένο ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Ἄδη, ἔπειτα νὰ γέρονε μὲ μιᾶς καὶ χτύπο δυνατὸ. Μαζὶ νόμισε πὼς ἄκουσε καὶ πέτρα, σπάσιμο πέτρας ἢ κύλισμα...

Εἶχαν τελειώσει τὸ φαί, ὅταν ἡ Κατίνα τοὺς λέει:

— Μιὰ λάμψη!

Τὰ μικρὰ μείνανε μὲ τὸ ψομί στὸ χέρι, καθὼς ἐτοιμαζόντουσαν νὰ τὸ φέρουνε στὸ στόμα τους, περιμένοντας. Ἄργησε.

— Μπά, δὲν εἶνε, εἶπε ὁ πατέρας τῆς.

— Τὶ λὲς! ἔτσι καὶ πρὶν ἔκανε!

Κρότος τρᾶνταξε τὸ σπίτι, τὸ ἔκανε νὰ σπαρταρίσει σὰ ζῶο μικρὸ στὴ φωνὴ λεονταριοῦ.

Ὁ Ἄγησ κοίταξε ἔξω ἀπ' τὰνασυρμένα κουρτινάκια.

Εἶδε τὰ σύννεφα μαύρα, ἀραιά, σὰ μαύρα μαλλιά ἀραιά, νὰ φωτίζονται θαμπά. Καὶ ἡ θείδα ἔτρεχε μουγκρίζοντας, ἔτρεχε ὡς πού φάνηκε νὰ ἔγειρε καὶ νάπεσε. Περιμένεαν ἄλλη. Ἀλλ' ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ κανεὶς βρόντος.

— Πάει πιὰ! εἶπαν.

Ἐτοιμαστῆκανε νὰ κοιμηθοῦν καὶ σκεφθῆκανε νὰ πέσουνε ντυμένοι. Καὶ ὁ Ἄγησ καὶ ὁ πατέρας του πήγανε ὄπλο κοντὰ τους.

— Ἄν καὶ δὲν πιστεύω νὰ χρειαστοῦν. Ἐχοῦμε τοὺς Γάλλους ἐδῶ, εὐτυχῶς ἐμεῖς! εἶπε ὁ κύρ Γιάννης.

Πλαγιάσανε ντυμένοι, ἀλλ' ὁ Ἄγησ σηκώθηκε, γιατί ἡ βοὴ καὶ οἱ πυροβολισμοί, πού ἄκουσε νὰ ἔρχονται ἀπὸ μακρὰ, τοῦ φέρανε ταραχὴ. Ἄνοιξε σιγὰ τὸ παράθυρο.

Μιὰ βοὴ καὶ θόρυβος τρομαχτικὸς ὄπλων ἔρχόταν ἀπ' τὴν πόλη, ὑψωνότανε μακρὰ μὲς στὴν ἄγρια νύχτα...

Και εΐταν ξερημιὰ γύρω κεί, ξερημιὰ και μαυριλα. Φωσάκι δὲν ἔλαμπε στὰ σπίτια ὅλα τριγύρω.

Ἦξερε ὁ Ἄγης, πὼς τὰ περισσότερα ἐκεῖ σπίτια εἶτανε Βενιζελικά, και ὅλα θάβαν τώρα καρδιοχτύπι τρομερό.

Ἐνα βῆμα μέσ' στήν ἡσυχία. Σκόνταψε. Κάποιος περνοῦσε.

Ὁ Ἄγης, μόλις ὁ ἄνθρωπος πού περνοῦσε μαῦρος, σὰ σκιά μέσ' στοῦ σκοτάδι τῆς κόλασης, ἔφθασε κοντά, τὸν φώνησε σιγὰ σιγὰ και τὸν ρώτησε.

— Ἐχουνε βάλει, τοῦ εἶπε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ βραχνή φωνή, χέρι στοὺς Βενιζελικούς, και δίνουνε!... Ρουθούνη δὲ θὰ μείνει ἀπ' αὐτούς! Μπαίνουνε στὰ σπίτια και τοὺς περνοῦνε πέρα, πέρα!...

Ὁ ἄνθρωπος, πού κατάλαβε ὁ Ἄγης πὼς εἶταν βασιλικός, ἔφυγε γρήγορα πάλι, και χάθηκε μέσ' στοῦ σκοτάδι σὰ νὰ γίνηκε ἕνα μ' αὐτό.

Οἱ πυροβολισμοί, ὁ θόρυβος, ὁ τρομερὸς ἀχὸς ἀπ' τὴν πόλη, ὑψώθηκαν πάλι δυνατά. Εἶτανε σὰ νᾶνοιξε ἡ κόλαση και ξερνοῦσε, πετοῦσε ὅτι κακὸ εἶχε στή μεριά ἐκεῖνη τῆς γῆς...

Ἐμεινε λίγο ἀκούοντας. Ἐνόμιζες, ἔλεγε ἔπειτα ὁ Ἄγης πὼς οἱ νεκροὶ ὅλων ἐκείνων τῶν κατακτητῶν, πού εἶχαν πεθάνει, ἢ σκοτωθεῖ στήν πόλη αὐτή, ἀπὸ αἰῶνες, ἄντρες βουτηγμένοι στοῦ αἶμα και στήν ἀσέλγεια νᾶχουνε βγεῖ, πεταχτεῖ ἀπ' τοὺς τάφους τους, νᾶχουνε βρουκολακιάσει κείνη τὴ νύχτα και τρέχανε οὐρλιάζοντας και ζητῶντας αἶμα νὰ σβύσουνε τὴ δίψα τους, δίψα πού ἀπὸ χρόνια και χρόνια τοὺς ἔκαιε...

Τὸ πρῶτὸ πετάχτηκε ἀπ' τὸ κρεβάτι του, και βγήκε γρήγορα στήν αὐλή, και κοίταξε στοὺν ἀπότομο και φαγωμένο στὰ πλευρὰ ἀπ' τὸ λαστό και τὰ φουρνέλα λόφο.

Ὁ λόφος εἶταν ξερημός! Οἱ Γάλλοι δὲ φαινότουσαν.

Μαζί, ἢ ἀπὸ κοντά του, βγήκαν και οἱ ἄλλοι στή σειρά, και τελευταῖος ὁ πατέρας του χωρὶς κολάρο, και μὲ πρισμένα μάτια.

— Μὰ τί γινήκανε; ρώτησε ἡ μάνα του γιὰ τοὺς Γάλλους.

— Ἰσως νὰ πήγανε μέσα, ἄλλο δὲν εἶνε, τοὺς εἶπε

ὁ Ἄγης. Τὶ νὰ κάνουμε πάνω στοῦ βράχο και μέσα στοῦ κρύο. Τὸ σκέφτηκε αὐτό, πού εἶπε, και εἶδε ἕνα φόβο...

Ἡ μάνα του και ἡ ἀδελφή του εἶχαν ἀνοίξει τὰ παρὰθυρα τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ νὰ στρώσουνε, νὰ τινάξουν τὰ κρεβάτια. Αὐτὸς πήγε στοῦ μαγεριό, ὅπου μέσα προσπαθοῦσε ὁ πατέρας του, μὲ ξύλα και πελεκούδια, νὰ ψήσει κάρφ.

Στάθηκε γιὰ λίγο, και μιλήσανε. Δὲν τοῦ εἶπε τίποτα γιὰ τὸ φόβο πού τοῦ ἦρθε, ἄφησε τὸν πατέρα του νὰ πιστεύει, πὼς ἔτσι θάβαν, οἱ Γάλλοι θὰ πήγανε μέσα και τὰ πράγματα σιάξανε... Ὁ στρατός, ἀφοῦ ξεθύμανε σὲ κάμποσους Βενιζελικούς, ἡσύχασε.

Βγήκε πάλι στήν αὐλή και κοίταξε πάνω ἀπὸ λόφο. Τρόμαξε. Εἶδε μιὰ μορφή Ἑλληνα στρατιώτη μὲ τὸ ὄπλο στοῦ χέρι, νὰ παρουσιαστῇ!

— Αὐτὸς τί θέλει ἐκεῖ; ρώτησε τὸν ἑαυτό του και ζαλίστηκε.

Κείνη τὴ στιγμή ἀπὸ μακρὰ ἦρθε βροχή πυροβολισμῶν...

Μπήκε μέσα.

— Ἀκοῦς; τοῦ εἶπε ἡ μάνα του κιάφισε τὴ σκούπα πού κρατοῦσε, χάμω.

— Μὰ τουφεκιές δὲν εἶνε αὐτές; ἀκουσε τὸν πατέρα του νὰ λέει, και τὸν εἶδε στήν πόρτα νὰ φανεῖ.

Πίσω ὅμως ἀπ' τὸν πατέρα του, ἔγινε ἕνα τσιτσιρισμα πού κάνει τὸ χύσιμο νεροῦ σὲ φωτιά. Ὁ κύρ Γιάννης στράφηκε γρήγορα:

— Πῶ, πῶ! ἔκανε ὑψώνοντας τὰ χέρια, πάει ὁ καφές...

Και ὄρμησε μέσα.

Πάνω σ' αὐτό ἡ Σαπφούλα ἔσυρε τὸν Ἄγην ἀπ' τὸ σακκάκι...

— Ἡ Κατίνα σὲ θέλει τοῦ εἶπε.

— ὦ, ἀλλοίμονο, τί θὰ γενοῦμε, ἔκανε ἡ μάνα του, καθὼς αὐτὸς πήγαινε στήν ἀδελφή του τὴ μεγάλη.

Τὴν εἶδε στοῦ παρὰθυρο νὰ μιλά μὲ τὴν ἀντικρὴν κὸρη, τὴν Πούλια.

— Ἐλα νᾶκούσεις, τοῦ εἶπε ἅμα τὸν ἔνοιωσε νὰ τὴν

πλησιάζει, στρέφοντας λίγο τὸ κεφάλι της ἀπ' τὸ παράθυρο. Κ' ὕστερα σιὴν Πούλια :

— Μὰ νᾶνε ἀλήθεια ; τὴ ρώτησε.

— Τὶ ἔκανε λέει ; νᾶνε ἀλήθεια ; φώναξε ἡ Πούλια μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ τοῦ φάνηκε σὰ γαύγισμα σκυλιῶν, ἀλήθεια, κι ἀλήθεια εἶνε, ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπετε ! Αὐτοὶ ὅλοι πήρανε δρόμο καὶ φύγανε γιὰ τὰ καράβια τους !... Ὁ στρατός μας τοὺς τσάκισε, τοὺς ἔκανε μανιτάρα πρὸ πάντων στοῦ Ρούφ !... Ἐκεῖ ἔγινε λένε !... τρομάρα ἦτανε ! Τώρα τὰ βάλανε μὲ τοὺς βενιζελικούς !... Αὐτοὶ χτές χτυποῦσαν τὸ στρατό μας ἀπ' τὰ παράθυρα ! κάνανε λέει κίνημα γιὰ νὰ φέρουνε τὸ Βενιζέλο βασιλιά !... Ἄκοῦς νὰ κάνουνε τὸ Βενιζέλο βασιλιά !... Τὰ μούτρα του. Μὰ τί θὰ πάθουνε σήμερα !... τὸν τάραχό τους θὰ πάθουνε !... Τοὺς κυνηγοῦνε λέει σὺν τοὺς λύκους καὶ ὅπου τοὺς βροῦνε, στὸ κεφάλι !... Θὰ τοὺς δώσουν !...

Ἡ φωνὴ της ἔπαψε λίγο, ἔπειτα ἀκούστηκε πάλι :

— Ἄμ' οἱ ἔμποροι, πὼς σοῦ φαίνεται, καὶ οἱ ἔμποροι νὰ χτυποῦνε κι αὐτοὶ ἀπ' τὰ παράθυρά τους τὸ στρατό μας ; Τὸ πιστεύεις ; Ἄλλὰ τί ἔχουνε νὰ τραβήξουνε κι αὐτοὶ τώρα !... μαρτύρια θὰ πάθουνε !... Πάνε καὶ τὰ μαγαζιά τους, πάνε καὶ τὰ κεφάλια τους.

Ὁ Ἄγης εἶχε ταραχτεῖ. Τότε, σκέφτηκε, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι μᾶς ἄφηναν στὸ ἔλεος ποίου ; Οὐ, φρίκη !... Σὲ ἕναν ποὺ ἀπὸ καιρὸ φοβέριζε πὼς θὰ σφάζει καὶ θάρπάζει !...

Τὸ ὅτι χτυποῦσαν ἀπ' τὰ παράθυρα οἱ βενιζελικοὶ καὶ πρὸ πάντων οἱ ἔμποροι τοῦ φάνηκε παράδοξο. Δὲ μπορούσε νὰ τὸ πιστέψει. Ἴσως νὰ πυροβόλησαν μερικοὶ, ὅταν τοὺς ἐπετέθησαν...

— Εἶνε ἀστειῖο, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του, ὅταν τοῦ τὸ διηγηθῆκανε, καὶ νὰ μιλιῖ κανεὶς ἀκόμα γιὰ τέτοια πράγματα !... Ἄνθρωποι οἰκογενειάρχαι νὰ πυροβολοῦν τὸ στρατὸ ἀπ' τὰ παράθυρα !... Ἐκαναν κίνημα !... Ἐξέρις τί φοβοῦμαι ; κ' ἔτσι θᾶνε ! Αὐτοὶ ποὺ τὸ βγάλανε αὐτό, ζητοῦνε, τάχα πὼς ἔγινε κίνημα, νὰ σκεπάσουν κακὰ μεγάλα ποὺ θὰ κάνουν κέχουνε κάνει. Ἐγινε κίνημα, καὶ τὸ κράτος τοῦ νόμου... Γιατὶ κουνᾶς τὸ κεφάλι σου ;...

— Γιατί, πατέρα, νὰ σοῦ πῶ ; .. ὅλα τὰ πιστεύω !... Τὸ φοβοῦμαι !... Ἡ κοιμματικὴ μας μανία... Κἔπειτα ὅλοι

ἔχουμε τρελαθεῖ, καθὼς φαίνεται, ὅλος ὁ κόσμος !...

— Τὶ μοῦ τσαμπουρνᾶς τώρα ἐσύ ;...

— Νὰ τί τσαμπουρνῶ !... Ἄκουσε ! Ἀπὸ τότε ποὺ πέρασε ὁ κομῆτης, κείνος, δὲ θυμοῦμαι πὼς λεγόταν, ποὺ λέγανε πὼς θὰ κατὰστρεφε τὸν κόσμο, πάνε τὰ μυαλά τῶν ἀνθρώπων ! Κάτι ἔρριξε στὴ γῆ ! Ἀπὸ τότε ἄρχισε ἡ μανία τῶν πολέμων !... Ἀρχίζω νὰ πιστεύω τοὺς παλιούς... Ὅλος ὁ κόσμος ἔχει τρελαθεῖ !...

Ὁ πατέρας του ὠχρὸς γύριζε ἀπ' τὸνα δωμάτιο στ' ἄλλο, καὶ κάποτε καταριώταν τὴν ὥρα ποὺ ξανάρθε στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἡ ἀδελφὴ του, αὐτὴ τὴ φορὰ, εἶχε χάσει τὸ θάρρος της.

Καὶ ἀπ' τὴν πόλιν ἐρχόταν ὁ κρότος τῶν τουφεκιῶν καὶ βουὴ μεγάλη...

Φάγανε ἕνα κομμάτι ψωμί μόνο. Μιὰ σκέψη εἶχαν ὅλοι, κι αὐτὴ τοὺς βασάνιζε :

Ἄν θὰ κατηφόριζαν, ἂν ἐρχόντουσαν καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ, στίς μικρογειτονιές ; Οἱ γείτονες, καὶ μάλιστα οἱ ἀντικουνοὶ τοὺς ξέρανε, πὼς δὲν εἶτανε Βασιλικοί ; δὲ θὰ τοὺς μαρτυροῦσαν, θὰ τοὺς ἄφιναν ἔτσι ;...

— Μιλοῦσες πολὺ ἔξω σύ ; ρώτησε τὸν Ἄγην ὁ πατέρας του.

— Ἄκοῦς δὲ μιλοῦσα !... μιλοῦσα καὶ παραμιλοῦσα !... Μὰ ποὺ μπορούσα νὰ φανταστῶ, πὼς θὰ γινόντουσαν αὐτά !... Χτυποῦσα ὅμως καὶ τοὺς δυὸ πολλὰς φορὲς, καὶ μὲ ξέρανε, πὼς δὲ μᾶρεσε ὁ πόλεμος, οὔτε οἱ βασιλειαῖδες !... Τώρα ξέρεις τί λέω ; Νὰ πάτε σεῖς ὅλοι στοῦ Καλόνα καὶ νὰ μᾶφήσετε μένα δῶ νὰ φυλάω τὸ σπίτι.

Εἶχε ἀπὸ πρὶν σκεφτεῖ τί θᾶκανε. Θὰ τοὺς χτυποῦσε, ὅταν ἐρχόντουσαν, θὰ προσπαθοῦσε νὰ σκοτώσει ὅσο μπορούσε περισσότερους. κἔπειτα στὸ τέλος, θᾶδινε κι αὐτὸς μιὰ στὸ κεφάλι του...

— Τὶ λές ! τοῦ εἶπε δυνατὰ ἡ ἀδελφὴ του, νὰ σ' ἀφήσουμε !... Ὅλοι μαζί θὰ πάμε !...

— Νὰ σάφήσουμε! τοῦ φώναξε ἡ μάνα του. Νὰ πά-
με ὅλοι στοῦ Καλόνα!

— Μὰ ἐκεῖ θὰ εἶμαστε πὶο καλά; εἶπε ὁ πατέρας
του σιγά. Δὲν εἶνε κι' αὐτός Βενιζελικός; Ἐγὼ φρεῖ-
μαι μὴν πάνε πρώτα ἐκεῖ. Τὸ καλύτερο εἶτανε νάφυγε
κανεῖς!

Ἐπὶ ἄλλῃ πῆγε ἴσαμε τὸ παράθυρο καὶ σήκωσε τὸ
κουρτινάκι...

— Μή, μή!.. τοῦ ἔκανε ἡ μάνα του, κ' εἶνε αὐτοὶ
οἱ βρωμάνθρωποι ἐδῶ!..

Τραβήχτηκε, ἀφοῦ κατέβασε τὸ κουρτινάκι.

— Ναί, νὰ φεύγαμε εἶταν τὸ καλύτερο, εἶπε, ἀλλὰ
πῶς νὰ φύγεις, γιὰ πέ μου, πατέρα, χωρὶς λεφτά; Ἔχεις;
Ἄχι, καὶ ποῦ νὰ πάμε; Εἶμαστε τόσο ἄνθρωποι...

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα κλεισμένοι ἄκουγαν τοὺς προ-
βολισμούς.

Βλέπανε τὰ τράμ νὰ περνοῦν, καὶ κρυβόντουσαν, σὰ
νάχαν κάνει κάποιο κακό, σὰ νάταν ὄχι στὴν πατρίδα
τους, ἀλλὰ σὲ ξένο καὶ ἄγριό μέρος, ποῦ κνηγοῦν τοὺς
ἀλλόφυλους καὶ τοὺς ἔξοντώνουν.

Ἡ μάνα του καὶ ἡ ἀδελφή του βγήκαν ὅμως, καὶ
τοὺς φέρανε εἰδήσεις.

Τοὺς βενιζελικούς σωρηδὸν τοὺς ὀδηγοῦσαν στὶς φυ-
λακές, ἀφοῦ τοὺς ἔδεραν πρώτα ἀλύπητα. Καὶ τὸ δῆμαρχο
τῶν Ἀθηνῶν, ἓνα γεροντάκι, τὸν πιάσανε καὶ ἀφοῦ τὸν
δείσανε, τὸν κλείσανε μέσα με ἄλλους πολίτες κελούς.

Τοὺς φέρανε καὶ μιὰ εἰδήση ποῦ τοὺς τάραιε πολὺ.
Πῶς πολλοὺς ἀπ' ἐκείνους ποῦ ἔπιαναν, τοὺς σκότωναν!
Ἐκατόντάδες εἶχανε σκοτώσει σὲ μιὰ μεριά ποῦ τοὺς πῆ-
γαιναν, πίσω ἀπ' τὸ Σιφιλιδικὸ νοσοκομεῖο. Τοὺς πῆγαι-
ναν πρώτα σὲ κάποιο συνταγματάρχη, καὶ αὐτὸς ἔλεγε;

— Τί μοῦ τὸν φέρατε μένα; Στὸ ὑποφρουραρχεῖο!..

Καὶ τὸ ὑποφρουραρχεῖο εἶτανε νὰ τοὺς πάνε πίσω
ἀπ' τὸ Σιφιλιδικὸ νοσοκομεῖο καὶ νὰ τοὺς θανατώσουν.
Σωροὶ πτωμάτων βρισκόντουσαν ἐκεῖ.

— Ὁ, ἔκανε ὁ πατέρας τοῦ Ἀγῆ ἀμὰ ἄκουσε,
αὐτὸ δὲν εἶνε μέρος νὰ μένει κανεῖς! μακρὰ, μακρὰ
ἀπ' ἐδῶ, ποῦ καταραμένο νάνε τὸ αἷμα τόσων συγγενῶν

μας καὶ τῶν παπῶδων μας, ποῦ τὸ χίσανε γιὰ νὰ γίνει
ἓνα τέτοιο κράτος!

— Μὰ αὐτοὶ εἶνε ἀνθρωποφάγοι! εἶπε ἡ μάνα του.

— Εἶνε ἀλήθεια, εἶπε καὶ ὁ Ἀγῆς, πῶς αὐτὸ τὸ
κράτος ὅλο μουτζουρωμένες σελίδες κατάρθωνε νὰ κάνει.
τώρα, ἂν εἶνε ἀλήθεια αὐτὰ, θὰ κάνει καὶ κατάρτηδες!..

(Συνέχεια καὶ τέλος στὸ ἐπόμενο)

ΔΙΣΤΑΓΜΟΙ

Παιδοῦλα ὡς 12 χρόνων. Μὲ κάτι μάγουλα ρόδινα
ἀπ' τὴν ἀνθησι τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐτυχίας. Μ' ἓνα σῶ-
μα τρεμουλιαστό, φραιότατο. Δέρμα λευκὸ, τόσο λευκὸ
σὰ μάγμαρο. Σάρκες ποῦ ἀνίσταν τοὺς πόθους καὶ κέν-
τριζαν τὶς ἐπιθυμίες. Ἄκουγε στόνομα Ἀθηνᾶ, ἡ καλύ-
τερα ἐπειδὴ ἦταν ἀκόμα μικρὴ, Ἀθηνούλα.

Ζούσε, τυλιγμένη μέσα στὸ μανδύα τῆς ἡλικίας τῆς
καὶ τῆς ὁμορφιάς τῆς, ἔχοντας ἐπίγνωση πλήρη καὶ τῶν
δυσῶν ἢ ἀφροντισιά, ἦταν τὸ τελειότερό της γνώρισμα ὕ-
στερα ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῆς.

Φοροῦσε ἀκόμα φορεματάκια κοντὰ καὶ κοντὲς με-
ταξωτὲς κάλτσες. Βουτηγμένη σὲ ἀρώματα ποῦ τὰ ἔβρισκε
ἄρθωνα στὸ μπουντουάρ τῆς μητέρας τῆς, περνοῦσε ἀπὸ
τὰ σπῆτιά καὶ τὶς γειτονιές, σκορπίζοντας πόθους, γερμά-
τους ἀπὸ ἔνοχα ὄργια, ποῦ μποροῦσαν τὰ συγκινήσουν
καὶ γυναῖκα ἀκόμα.

Ἐνα πρωῖνὸ ξύπνησε δύσθυμη ἓνα ὄνειρο τὴν εἶχε
ταράξει. Ἐνα ὄνειρο ποῦ τὴν ἔκαμνε γιὰ πρώτη φορὰ
μελαγχολικὴ καὶ μεθυσμένη: Ἐνα σφύξιμο ἀπὸ ἄνδρα,
σπῆν ἀκορη ἐνὸς ἐρημικοῦ δρόμου, τὸν ὁποῖον δὲν εἶδε,
ὡς 19 χρόνων, ἓνα φίλημα στὰ χεῖλη μεθυστικὸ ποῦ ἀ-
κόμα τῆς φαίνεται πῶς ἡ μουσικὴ του ἔξακολουθεῖ, καὶ
κλείνει τὰ μάτια τῆς, νὰ τὸ ξανααισθανθεῖ, κι ἓνας λόγος:

— Αὔριο τὸ βράδυ τὴν ἴδια ὥρα—ἐδῶ. Σ' ἀγαπῶ...

Μεῖς τὸ σκιοφῶς, καὶ πίσω ἀπ' τὸ στενὸ δρομάκι, τὸ παιδί τῶν 19 ἐτῶν χάθηκε. Καὶ ξύπνησε ἦταν αὐγὴ. Ἐνακάθισε στὸ κρεβάτι της, καὶ μὲ τὰ μάτια ἡμίκλειστα ἀπ' τὴν ἡδονικὴν ὄπτασι καὶ τὸ θεσπέσιον ὄραμα, προσπαθοῦσε, ματαίως, νὰ τὸ ξαναφέρει μπροστά της.

Μιά σκέψη τὴν ἐβασάνιζε: ἂν ἀπόψε τὴν ἴδιαν ὥρα περιμένε τὸν ἄγνωστο φίλο της ἐκεῖ, ἢ μοῖρα θὰ τῆς τὸν ἔστειλε γιὰ νὰ ξαναἰδωθοῦν;

Ἄπὸ τὸ μικρὸ κεφαλάκι, ποῦ ὡς χτῆς δὲν τὸ πείραζε παρὰ μόνον ἡ γυναικεῖα φιλαρέσκεια, πίσω ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶχε ξυπνήσει κάποιαν αὐγὴν τὸ θῆλυ, δὲν μποροῦσε νὰ περάσει πῶς τὸ ὄνειρο θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἂν ἄπλωνε τὸ χεράκι της, δίπλα της, στὰ παιδιὰ ποῦ τὴν περιστοιχίζαν καὶ ποῦ διασπασμένα ποθοῦσαν ἓνα ἔντονο βλέμμα της, δυὸ λέξεις ἄλλες, γιὰ νὰ πέσουν μπροστὰ στὰ πόδια της σκλάβοι της παντοτινοί.

Τὸ μεσημέρι τὴν βρῆκε στὸ κρεβάτι ν' ἀγωνιᾷ, γιὰ τὸν ἄγνωστο φίλο. Ὅχι δὲν ἔπρεπε νᾶναι ἄλλος παρὰ αὐτός.

Πρέπει νὰ περιμένει καὶ νὰ τὸν ἀναζητήσῃ παντοῦ. Αὐτὸν ὅποιος κι ἂν εἶναι θ' ἀγαπήσῃ, ἢ καλύτερα, ἀγαπᾷ.

Ἔτσι περνᾷ ὁ καιρὸς μεγαλώνει. Μπῆκε προχτῆς στὰ 13. Τὸν περιμένει ἀκόμα καὶ φαντάζεται μὲ τὸ μυαλουδάκι της πῶς κι αὐτὸς ἀγωνιωδῶς θὰ τὴν ἀναζητᾷ.

Ἔτσι τὸ σῶμα της σφίγγει περισσότερο. Τὰ χρώματα ἔντονα ἀντανακλῶνται στὰ μαγουλάκια της ποῦ ἄδικα ἢ προσμονῆ προσπαθεῖ νὰ μαράνει. Αἰσθάνεται τώρα ν' ἀγαπᾷ. Ἐξηγεῖ ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγάπης.

Διψᾷ καὶ μέσα στὴ δίψα τῆς μελαγχολίας καὶ τῆς προσμονῆς, φαντάζει ἔντονο τὸ θεσπέσιο ὄραμά του.

Τάχα, ἐκεῖνος αἰσθάνεται τὰ ἴδια συναισθήματα; Τάχα τὴν θυμᾶται; Τάχα ζητεῖ κι αὐτὸς νὰ συνεχίσουν τὸ νύχτιο ὄνειρο ποῦ πλάσαν οἱ φαντασίες τους, τὸ κολασμένο ἐκεῖνο βράδυ;.....

νον σιὸ καρνὲ τῆς ζωῆς σου πῶς ἔφτασες στὴν ὄριμην ἡλικία σου ἔκόμα κοιμᾶσαι; Ἄκόμα δὲν ξύπνησαν οἱ ὀρμές σου καὶ οἱ πόθοι σου;

Τὸ γυναικεῖο σου ἔνστιχτο δὲν ἐξεγέρθηκε ἀκόμα — γιὰ νὰ ζητήσῃ τὰ τραγικὰ του δικαιώματα;

Ἄθηνουλα — ἀγάπι ἀγάπησε, ὅποιον βρεῖς καὶ σ' ἀρῆσει. Ἄδικα μὴν περιμένεις ἐκεῖνον ποῦ δὲ θάρτει ποτέ. Ἐκεῖνος ἦταν ὁ πόθος σου. Ὁ σωσίας τοῦ ἑαυτοῦ σου, ποῦ πλανιέται ἄβλος γύρω σου, ζητώντας πάλι ἐσένα — τὴν ψυχὴ σου.

Ἀγάπησε κι ἄς εἶσαι ἀκόμα μικρὴ. Γιατί ὁ χειμῶνας τοῦ βίου μας ἔρχεται γρήγορα καὶ μᾶς συντρίβει ἀκόμα πιὸ συντομώτερα τὰ ὄνειρα καὶ τοὺς πόθους. Ναι, Ἄθηνουλα.

Ἄνοιξε τίς σελίδες τοῦ τραγικοῦ σου καρνέ. Πνίξε ὅσο μπορεῖς πιὸ γρηγορώτερα τοὺς διαταγμοὺς σου κι ὀρθώσου: ἢ Κοινωνία τοὺς διαταγμοὺς τοὺς σημειώνει ὡς καθυστέρηση. Ἀκολούθησε τοὺς Νόμους της — τὴ Ζωὴ σου.

Ἡ Ζωή, εἶναι μιὰ πεταλούδα ποῦ γυρίζει γύρω ἀπ' τὸ φῶς: τίς συνθῆκες. Ὑποτάξου σ' αὐτές, ἀγάπησέ τις, — ἀγάπησε!.....

— Τὰ ρόδα τοῦ προσώπου σου, ἀνοίγουνε σήμερα, ἔχεις ὡς αὔριο καιρὸ — γιὰτὶ μεθαῖριο θὰ φυλλορροήσουν. Πρόλαβε τὸ πέσιμό τους. Εἶνε καλύτερα νὰ πέσουν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, παρὰ ἀπὸ τὸν ἀέρα — τότε δὲν θὰ ξανανοῖξουν ποτέ Ἄθηνουλα.....

ο ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΑΝΟΣ

.....
— Ἄθηνουλα τὰ ρόδα τοῦ προσώπου σου σημειώ-

ΚΡΑΣΙ

Ἄτιμὸι πορφυρόπεπλοι σκεπάζουν ἀπόψε τὰ μάτια μου καὶ γλυκὰ θολώνουν τὸ νοῦ μου. Χωρὶς κατεύθυνση ἢ σκέψη μου πλανιέται, ἀδέσποτη, ἀγαλίνωτη τυχοδιώχτρα ποὺ γυρίζει σὰν λιγερόκορμη τσιγγάνα δόθε κείθε μὲ τὸ κόσκινὸ τῆς ἀδιαφορίας στὴ ράχι, σιγοτραγουδώντας κάποιο ριζικό. Μὰ δὲν ἀργεῖ νὰ τῆς σταματήσῃ τὸν ἀξέγνοιαστό της δρόμο ἓνας μικρὸς γυάλινος πύργος ποὺ κρατεῖ φυλακισμένο μέσα στὸ ἄσπρο του κρύσταλλο, σὰν κάποιο ὄνειρεμένο βασιλόπουλο, τὸ κόκκινο τῆς μέθης πιστό. Κ' ἔτσι ξαναμένη ἀπὸ τοὺς πορφυρόπεπλους ἀτιμοὺς ἢ ρέμπελη τσιγγάνα θεωρεῖ ἐρωτιάρικα κάτω ἀπὸ τὸ φῶς, τὰ χίλια βαθύχροα ρομπίνια, τ' ἀπειρα φανταχτερὰ πετράδια ποὺ σελαγίζουνε μιλώντας γιὰ κάποια τρελλὴ ὑπόσχεσι ξελογιάστρα πλανεύτρα, τῆς νειότης τὸ ξεμυάλισμα.

Μηχανικὰ γεμίζω τὸ ποτήρι μου ἀπὸ τὸ μάγο πιετὸ κ' ἠδονικὰ τὸ φέρνω στὰ χεῖλη μου. Πίνω, ξαναπίνω μὲ βαθειὰ κ' ἀργὴ ἀπόλαυσι· κ' ὁ νοῦς μου ζωντανεῖ τοὺς αἰώνιους, τοὺς ἀλησμόνητους στίχους τοῦ Baudelaire τὸ «Μεθᾶτε» καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ κρασιοῦ μὲς τὰ μπουκάλια.

Κρασί, καλὸ κρασάκι· πόση ὁμορφιὰ κλίνεις μὲς τὴν ψυχὴ σου, καὶ πὼς μᾶς διοχετεύεις τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς· κ' ἀχόρταγα ἀντλοῦμε τὴ δύναμι ἀπ' τὴς ἀθάνατες πηγές σου. Καὶ κάτω ἀπ' τὴ γλυκειὰ νάρκη ποὺ μοιάζει γλυκὸ θάνατο, ξιποστένουν οἱ κουρασμένες ψυχές σὰν κάτω ἀπὸ ἀλαφροῦσκωτο τάφο δροσερό, ξεχνιώντας γιὰ λίγο τὰ βάσανα τῆς ζωῆς. Καὶ σὰν δροσίξεις τοὺς φλεγόμενους λάργγες καὶ τὴς πυρπολούμενες καρδιές κάνεις τὰ βαρεῖα ἀπὸ τὴ σκέψη μας μέτωπα, πετώντας τὸ ἀσήκωτο φορτίο τους, νὰ ὑψώνονται γελαστά, κ' ἠδονικὰ μισοκλεισμένα τὰ βλέφαρα μας νὰ ὀραματίζονται πάνω ἀπ' τὴ γῆ, πάνω ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, μέσα στὴν πάχνη τοῦ χρόνου, τοὺς κόσμους ποὺ πλάσαμε μὲ τὸ ὠραιότερο τοῦ εἶναι μας, τὰ λούλουδα ποὺ σπείραμε μὲ τὸν ἄδολο σπόρο τῆς βαθύτερης ψυχῆς μας, ὅτι ζήσαμε, ἀγαπήσαμε βαθειά, ἔντονα πραγματικά καὶ ποὺ μᾶς χάραξε στὸ διάβα του μὲ τὴν ἀσβηστη σφραγίδα τῆς ἀθάνατης στιγμῆς. Καὶ τότε σὰν κάτι νὰ λάμπη κάτω ἀπὸ τὰ βαρεῖά μας βλέφαρα, μαργαριτάρι τρεμάμενο

ἔτοιμο νὰ κυλήσῃ, γιὰτὶ νοιώθωμε πὼς μᾶς φέρνεις πιδὸ κοντὰ μὲ τὴν ἀλήθεια.

Μυστήριο τῆς λήθης μὰ πιδὸ πολὺ τῆς θύμησης, ποὺ χίλιες σπίδες ἀναβλύζουν ἀπὸ τ' ἀπὸ τὸ αἷμα σου, σπίδες καὶ φλόγες, φλόγες καὶ πυρκαϊές, ποὺ μαγεύουν, ζαλίζουν, πυρπολοῦν, ἀποτεφρώνουν. Καλῶς βρέθηκες μπροστὰ μου ἀπόψε. Χαρὰ σ' ἐκείνους ποὺ ξέρουν νὰ ζητήσουν τὴ χρυσή σου συντροφιά, πὼς τοὺς δίνεις τὰ μυστικά καὶ γλυκὰ σου φιλιὰ τὴν ὥρα ποὺ τὰ χεῖλη τους ρουφᾶνε τὴν πνοὴ σου τὴ μυροβόλα, χωρὶς χυδαῖα νὰ θέλουν νὰ καταπιοῦν τὴ σάρκα σου. Πόσα μνηήματα δὲν τοὺς φέρνεις ἀπὸ τὰ βάθη τῶν μυστηρίων!...

Πόσες βαρεῖα μανταλωμένες θύρες δὲν ἀνοίγονται ποὺ ἔμειναν χρόνια ἀποσκιαμένες μὲ τὴ σκοουργιὰ στὰ σίδερά τους κ' ἀφίνεις κάποιους ἡλίους νὰ μποῦν στὰ βάθη τους φωτίζοντας ἀπόμερες κ' ὑγρὲς γωνίες καὶ φέροντάς τους τὴν πνοὴ καινούργιας ζωῆς, ἀπὸ καιρὸ νοσταλγημένης.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ζοῦνε τὴν πεθαμένη συνήθεια π' ὀνόμασαν Ζωὴ, καταπνίγοντας μ' ἐπιμέλεια τὸν ἐσώτερο ἄνθρωπο ποὺ θέλει νὰ ζήσει ἐλεύθερα κ' ἀπροσποίητα δὲ θέλησαν ποτὲ νὰ μποῦνε στῶν ναῶν σου τὰ ἱερά, ἢ κ' ἂν ποτὲ μῆταν σὰν βέβηλοι, πῆραν τὴν τιμωρία ποὺ τοὺς ἄξιζε, γιὰτὶ φεύγοντας κυλίστηκαν στὸ βόρβορο χυδαῖα κ' ἀνάξια.

Εἶσαι γιὰ τοὺς λίγους, τοὺς ἐκλεκτοὺς ἱεροφάντες, εἶσαι γιὰ κείνους ποὺ καὶ μεγάλοι ἔμειναν παιδιὰ, βοίσκοντας σ' ἐσένα τὸ γέλοιο τῆς ἀδολῆς χαρᾶς ποὺ φωτίζει μαρμαμένα προσωπάκια καὶ κάποια ματάκια ποὺ τὰ φόβισεν ἢ ὄψη τῆς ἀνθρώπινης κακίας.

Καλῶς βρέθηκες λοιπὸν ἀπόψε μπροστὰ μου κρασί, καλὸ κρασάκι, ἀλάφρωμα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς μου ξύπνημα γλυκό. Ἡ ρέμπελη τσιγγάνα ἢ σκέψη μου, παραδομένη ἀπόψε στὴ μέθη τῶν φιλιῶν σου δὲν τώχει σκοπὸ νὰ ξεκολήσῃ ἀπ' τὸ πλευρό σου. Δοσμένη ὅλη στὰ χάρδια σου στοχαζεται καὶ λέει μυστικά:

Ποτὲ νὰ μὴν ξημερώσει.

ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΟΙΡΑ ΜΟΥ

Βραδυάζει.

Ἄπ' τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο μακριὰ διακρίνω ἕνα γαλάζιο σκοῦρο χρώμα.

Εἶναι ἡ θάλασσα.

Ἡ θάλασσα ποῦ στάθηκε γιὰ μένα παρηγοριά κι ἀνάμνηση τῆς ἀγαπημένης μου πατρίδας, τὸ ὁμοιομορφοῦ νησί μου μὲ τοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνά του καὶ τὰ ὀλόλευκα σπιτάκια μὲ τοὺς ἀγαθοὺς τους κατοίκους, καὶ τὰ καταπράσινα λειβάδια καὶ τὰ ἄφθονα νερά του. Κεῖ ποῦ γενήθηκα καὶ μεγάλωσα κ' ἔνωσα γιὰ πρώτη φορά τοὺς μυστηριώδικους δεσμούς νὰ μ' ἐνώνουν μὲ τὴ γῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς μου. Κεῖ ποῦ τὰ πνεμόνια μου ἔχουν ρουφήξει τοῦ τόπου μου τὸν πιὸ ἀγνὸ ἀέρα.

Ἡ θάλασσα μὲ τὸ γαλάζιο σκοῦρο χρώμα ποῦ τόσες θύμησες στὸ νοῦ μου φέρνει καὶ ποῦ ἀργὰ στὴν ἀκοή μου στέλνει σβυσμένη τὴ μονότονη βογγή της. Καὶ μοιάζει νὰ μοῦ σιγοτραγουδᾷ παλιὰς ἀγάπες, σβυσμένες τοῦτες ἄπ' τὸν χρόνον.

Τὸ ὁμοιομορφοῦ καὶ ἡσυχιοῦ νησί μου ποῦ μέσα μου φωνάζει: «εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνα κομμάτι ἄπ' ὅλη τὴ μεγάλη μας πατρίδα. Ἐνα ἀναπόσπαστο κομμάτι πολῦτιμο καὶ ἱερό».

Καὶ μονομιᾶς ὁ νοῦς μου πάει στὴν Ἑλλάδα.

Νύχτα.

Βαθεῖα στοχάζομαι ἀπόψε κ' οἱ ἀνησυχίες μου πληθαίνουν. Δίπλα μου ἔχω μιὰ βιβλιοθήκη γεμάτη ἀπὸ τὴ σοφία καὶ τὴ γνώση τῶν ἀνθρώπων. Κι ἀκόμα πόση πλάνη...

Ἡ ἀνθρώπινη ὑπόστασή μου παίρνει μορφὲς παράξενες καὶ καταστάσεις διάφορες γυρεύω μὲ προσοχὴ νὰ μελετήσω. Ὅσο μπορῶ πιὸ ψύχραιμα στὸν ξαντὸ μου χιλιαδὸ ἐρωτήματα προσβάλλω. Μὰ πουθενὰ δὲν βρίσκω ἀπόκριση καμιά. Μονάχα ἡ βογγή τῆς θάλασσας — τώρα — ἀκούεται παράφορη, ἀγοιωπὴ.

Κι ὁ νοῦς μου στὴν Ἑλλάδα ξαναπάει.

Στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα ἕνα ἀστὲρι λαμπερό... ὦ!
ἡ καρδιά μου πόσο δυνατὰ χτυπᾷ!

Ἀὐγὴ.

Ἄγρυπνος εἶμαι καὶ κατάκοπος. Παντοῦ σιωπὴ. ὦ!
τὶ γλυκὰ ποῦ ξημερώνει!

Ἄπὸ μπροστά μου περνᾷ πάλι — ἀμυδρὰ κάπως — τὸ ὄραμα ποῦ εἶδα, ἔχει λίγες μέρες.

Ἦταν πρωτὶ ὁ οὐρανὸς καθάριος κ' ἕνα δροσάτο ἀγεράκι ἐφυσούσε.

Στὸν κάμπο τὸν ἀπέραντο μόνος γυρνοῦσα καὶ ἡ ψυχὴ μου ἦταν λυπημένη.

Ἐξαφνα στὸ μισὸ τοῦ δρόμου, ἀπὸ μακριὰ τὸ μάτι μου διακρίνει σὰν κάτι τὸ λευκὸ — καὶ πότε μαῦρο — γοργὰ νὰ τρέχει. Ἦρχονταν κατ' ἐπάνω μου, λὲς νὰ μὲ συναντήσει.

Σὲ λίγο — δὲν ἄργησε πολὺ — νὰ σου καὶ ξεπροθάλλει ἐν' ἄλλογο λευκὸ ποῦ πάνω του καθάλα ἦτανε μιὰ γυναῖκα στὰ μαῦρα τὰ ὀλόμαντρα ντυμένη. Τὸ πρόσωπό της σκεπασμένο κι αὐτὸ μ' ἕνα μαῦρο διάφανο πέπλο ποῦ ἐκυμάτιζε σὰν χαίτη.

Ἡ μνήμη μου ἄπ' ὅλη τὴν εἰκόνα — ἂν κ' εἶναι λίγες μέρες — ὥστόσο, δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ παρὰ δυὸ μάτια φλογερὰ μὲ σφαλισμένα χεῖλη καὶ μυτεροὶ πηγούνη.

Σὰν ὄραμα ἐπέρασε ἄπ' ἐμπρὸς μου τὸ ἄτι τὸ λευκὸ μὲ τὴ μαυροντυμένη τὴ γυναῖκα.

Στὸ γρήγορο τὸ πέραςμά της σὰν κοφτερὰ σπαθιά τὰ βλέμματά μας ἀνταμωθήκαν.

.....
Ἦτανε ἡ Ἑλλάδα... τὴν τρομερὴν ματιά της βαθεῖα νὰ μπαίνει ἔνωσα ὡς μέσα στὴν ψυχὴ μου. Τὴν ἐκατάλαβα καλά. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε:

«Παιδί μου, σὺ ποῦσαι ζωντανὸς καὶ ξύπνιος ποτὲ μὴν τύχει καὶ σὲ μπλέξουν στὰ μαγικά τους λόγια οἱ διάφοροι ἀγύρτες ποῦ βγήκαν τάχατες νὰ προφητέψουν τὸ τέλος τῶν πατρίδων.

«Ὁ κάμπος τοῦτος ἐδῶ ποῦ βλέπεις εἶναι δική μας γῆ καὶ μᾶς ἀνήκει καὶ μὲ δικό μας αἷμα ἔχει ποτισεῖ.

Στὴ γῆ ἐπάνω τούτῃ ζοῦνε ἄνθρωποι ἀπὸ τῆ φυλῆ σου, κ' οἱ πρόγονοί σου εἶναι δῶ θαμένοι κι αὐτοὶ εἶναι κείνοι πού σ' ὀρίζουν. Ἐδῶ μιλιέται πιὸ καλὰ ἢ λαλιά σου καὶ πιὸ θερμὴ τὴν πίστη σου φυλάγεις. Ἐδῶ ἡ ἔθνικὴ σου φύτρα ποτέ της νὰ σαπίσει δὲ μπορεῖ. Γιατὶ ἐδῶ συγκεντρωμένη τῆς ζωῆς σου ὅλη βρίσκεται ἡ ζωὴ. Ὁποῖος ἐτοῦτα δὲν ἀναγνωρίζει, εἶναι ν' ἀρνιέται τὸν ἀνθρωπισμὸ του.

«Οἱ διάφοροι ἀγύστες πού σᾶς τριγυρίζουν τοῦ κάκου βιάθηκαν — τ' ἀκοῦς — νὰ μὲ γκρεμίσουν, γιατί χῶρια πούναι γεμάτη ἀπὸ φαρμάκι ἢ ψυχὴ τους, στὸ μέρος τὸ δικό μου δὲν ἔχουν τίποτε καλλίτερο νὰ στήσουν, ἀφοῦ εἶμαι ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα».

Κ' ἐγὼ γροικῶντας τῆς βουβὰ μ' ἀνταριασμένο βλέμμα, πούχε στεγνώσει ἕνα αἶσθημα βαθῦ δικαιοσύνης γιὰ τὶς θυσίες καὶ τὶς συμφορὰς τῆς, σὰ νὰ τῆς ἀπαντοῦσα :

«Σ' ἐγνώρισα, σὲ ξαίρω. Στὰ μαῦρα σ' ἔχει ντύσει ἡ ἀδικία, ἀλλὰ μιὰ μέρα κατακέφαλα θὰ χτυληθεῖ. Τὰ μαῦρα δὲν ταιριάζουνε σ' ἐσένα, περήφανη ἀμαζῶνα.

«Σ' ἐγνώρισα, σὲ ξαίρω. Τὴ μοῖρα μου ἀκολοῦθῶ μαζί σου... Στὰ χέρια μου ψηλὰ κρατῶ τὸν ἄσθυστο πυρσὸ πού μου ἐμπιστευθῆκαν αὐτοὶ πού πέρασαν πρὶν ἀπὸ μένα. Ἄπὸ γενιὰ σ' ἄλλη γενιὰ πηγαίνει. Τὸν ἄσθυστο πυρσὸ στὰ χέρια μου γερὰ κρατῶ κ' ἐμπρὸς μὲ βῆμα σταθερὸ προβαίνω, ὡς πού νὰ συναντήσω κείνους πού ἔχουν κατ' ἐμένα ξεκινήσει νὰ τοὺς τὸν παραδώσω... Τὸν ἄσθυστο πυρσὸ πού συγκεντρώνει τὰ περασμένα καὶ τωρινὰ καὶ τὰ μελούμενα τοῦ ἔθνους μου καὶ τῆς φυλῆς μου, χρέος μου ἱερώτατο νὰ τοὺς τὸν παραδώσω, ἀλλὰ μὲ φλόγα ἀκόμα πιὸ ζωηρή, πιὸ δυνατὴ καὶ πιὸ μεγάλῃ».

Α. Γ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

KARL DIETERICH "Neugriechische Lyriker". H. Hassel (Verlang) Leipzig, 1928.

Ὁ διαπρεπὴς ἑλληνιστὴς Karl Dieterich μ' εὐσυνειδησία καὶ ἀγάπη παρουσιάζει στὸ γερμανικὸ κοινὸ τὴ νεοελληνικὴ ποίηση. Οἱ ἔντεχνες μεταφράσεις του καὶ ἡ ὠραία εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου εἶναι τρανὲς ἀποδείξεις τῆς ἀξίας ἀποτελεσματικῆς ἐργασίας του. Μπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσει ὅτι ἡ Ἀνθολογία αὐτὴ περιέχει μερικὰ ὀνόματα πού καλύτερα νὰ λείπουν· ἀλλ' αὐτὰ εἶναι πολὺ λίγα.

Σ' ἕνα σύντομο πρόλογο τοῦ βιβλίου ὁ G. Hauptmann τονίζει ὅτι ἡ μετάφραση λυρικῶν ποιημάτων ἀπὸ τὴ γλῶσσα μέσα στὴν ὁποία «συνελήφθησαν» σὲ μιὰν ἄλλη ξένη, εἶναι πρόβλημα σχεδὸν ἄλυτο. Κι ὁμοῦ ἀξίζει, λέει, νὰ χαιρετήσῃ κανεὶς ἐγκάρδια τὴν ἔκδοση τῆς Ἀνθολογίας αὐτῆς, γιατί ὁ μεταφραστὴς κατόρθωσε νὰ μᾶς κάνει νὰ αἰσθανθοῦμε κάτω ἀπὸ ἀπτά ποιήματα πού μετάφρασε τοὺς ἔιτονους παλιούς τῆς πονεμένης ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων. Μιὰ σχέση στενὴ συνδέει μερικὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ μὲ τὴν «εὐθυμὴ» βιωθεωρία τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ὁ Hauptmann τελειώνει μὲ τὰ λόγια : «Χαιρετίζω μὲ θερμὴ φωνὴ τὴ Μούσα τῆς νέας „Ἑλλάδας καὶ τὸν κύκλο τῶν ποιητῶν της καὶ ἀναφωνῶ μαζὺ μὲ „τὸν Πίνδαρο : Ἑλλάδα μόνο τὴν ὁμορφιά ἀπὸ Θεοῦ λαχταρᾷ „πάντα ἡ καρδιά σου!»

Ὁ Dieterich μέσα στὴ λιγοσέλιδη, μὰ περικτικότερη εἰσαγωγή του δίνει μιὰ διαφωτιστικότερη περίληψη τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης καὶ τῶν ρευμάτων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἐπιμένει περισσότερο στὴ βαθμιαία ἀπολύτρωσή της ἀπὸ τὸν πεζὸ λογιωτατισμὸ τῶν Φαναριωτῶν, ἐξηγεῖ πὼς ἀναγεννήθηκε ἡ νεοελληνικὴ ποίηση μὲ τὸ βάφτισμά της στὰ δροσερὰ νερὰ τῆς λαϊκῆς μούσας, καὶ δείχνει τὴ σημασία πού εἶχε γιὰ τὸ νεοελληνικὸ πνεῦμα ἡ γλωσσικὴ ἐπανάσταση.

Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον εἶναι κείνο τὸ σημεῖο τῆς Εἰσαγωγῆς ὅπου ὁ Dieterich, μιλώντας γιὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴ λογοτεχνικὴ κίνηση τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας, λέει ὅτι στὴν Ἀλεξάνδρεια ἡ νεοελληνικὴ ποίηση ἐφθάσε στὴν ὀριμότερη φάση της καὶ στὸ ὑψηλότερὸ της κορυφωμα. Στους Ἀλεξανδρινούς ὁ Dieterich κατατάσσει πλάι στὸν Καβάφη, τὸ Σικελιανό, τὸ Σκίπη καὶ τὸ Βάρναλη, γιατί τὰ «Γράμματα» εἶναι κείνα πού ἀγκάλιασαν καὶ ἐπέ-

βαλαν τούς ποιητές αυτούς στην Ελλάδα. Για τὰ «Γράμματα» ὁ Dieterich γράφει ἐπαινετικότητας. Συγκέντρωσαν, λέει, στις σελίδες τους τις καλύτερες λογοτεχνικές δυνάμεις ὄχι μόνο τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα ἀκόμα καὶ τῆς πρὸ ἀπομακρυσμένης ἐλληνικῆς διασπορᾶς.

Βαθυστόχαστα εἶναι τὰ ὅσα γράφει γιὰ τὸν Καβάφη καὶ τὸ Σικελιανό. Εἶναι, λέει, δυὸ ἀντίθετοι πόλοι ἂν κρίνει κανεὶς ἀπὴν τεχντροπία καὶ τῆ βιοθεωρία τους — ὁ Καβάφης εἶναι «ἐμπειρικός», ὁ Σικελιανὸς ὄραματιστὴς, ὁ Καβάφης ρεαλιστὴς καὶ νηφάλιος, ὁ Σικελιανὸς ἔορταστὴς καὶ προφητικὸς· στοῦ Καβάφη τὰ ποιήματα αἰσθάνονται τὴ θερμῆ, ὑγρῆ, διεγερτικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀλεξάνδρειας, στοὺς στίχους τοῦ Σικελιανοῦ τὸ μπᾶτη τῆς Λευκάδας, — ὅμως ἔχουν στὸ βάθος μιὰν ἀξιοπρόσδεχτη συγγένεια : καὶ τῶν δυὸ ἡ ποίηση εἶναι πολὺ μακρὰ ἀπὴ λαϊκῆ μούσα, καὶ οἱ δυὸ θέλουν νὰ ἀναστήσουν τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ τέχνη μέσα στὴ σύγχρονη ποίηση, καὶ οἱ δυὸ ἔχουν μέσα στις φλέβες τους τὸν ἐλληνισμό τῆς ἀρχαιότητας — ὁ Καβάφης τὴν ἰδιαίτερη ἐρωτικὴ διάθεση καὶ τὴ ραφιναρισμένη αἰσθητικὴ, ὁ Σικελιανὸς τὴ διδυραμβικὴ λαχτάρα γιὰ μιὰ σύνθεση τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διόνυσου πρὸ ἀνανεῶναι στὸ κορμὶ καὶ στὴν ψυχὴ τὸν ἄνθρωπο.

Ἀξιοπρόσδεχτα εἶναι ἐπίσης τὰ ὅσα γράφει ὁ Dieterich γιὰ τὴ «βυζαντινὴ» ψυχὴ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν μας ποιητῶν. Δὲν εἶναι λέει τυχαῖο γιὰ τὴν ποίησίν τους τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Καβάφης κατατάσσεται ἀπὴν Πόλῃ, ὅτι ὁ Οὐράνης καὶ ἡ Μυρτιώτισσα γεννήθηκαν ἐκεῖ καὶ τὸ ὅτι ὁ Μαρμελλῆς καὶ ὁ Φιλήντας πέρασαν χρόνια κρίσιμα γιὰ τὴν Τέχνη τους στὴν Πόλῃ. Μὲς στὰ ποιήματά τους λαχταρίζει ἡ «βυζαντινὴ» ψυχὴ. Ραφιναρισμὸς καὶ μηδενιστικὴ διάθεση — στὸν Οὐράνη καὶ στὸν Μαρμελλῆ. Κυρικὴ εἰρωνεία στὸ Φιλήντα. Ἐντονος αἰσθησιασμὸς — στὸν Καβάφη καὶ στὴ Μυρτιώτισσα.

Τὰ ποιήματα πρὸς μεταφράζει ὁ Dieterich τὰ κατατάσει σὲ 4 κατηγορίες.

Ἡ πρώτη μὲ ποιήματα τῶν : Δροσίνῃ, Πολέμῃ, Κ. Χατζοπούλου, Μαλαζάσῃ, Γρυπάρῃ, Ν. Πετμεζᾶ, Καρθαίου, Πορφύρα, Αὐγέρῃ, Καρβούνη, Γκόλφῃ κλπ. ἔχει τὸν τίτλο : Φύση καὶ Ζωή.

Ἡ δευτέρῃ μὲ ποιήματα τῶν : Παλαμᾶ, Μαρτζώκῃ, Μαβίλῃ, Φιλήντα, Κ. Δέλτα, Γ. Δελῆ, Μαρμελλῆ, Μ. Καλυβίτη, Ἀθ. Κυριαζῆ κλπ. τὸν τίτλο : Σ τ ο χ α σ τ ι κ ὸ ς Λ υ ρ ι σ μ ὸ ς (Gedankenlyrik).

Ἡ τρίτῃ μὲ ποιήματα τῶν : Καβάφη (ἢ μετάφραση τῶν «Κε-

ριῶν», τοῦ Ἰωνικοῦ καὶ τῶν «Βημάτων» εἶναι ἀληθινὰ ἀριστοτεχνικὴ), Παπαντωνίου, Βλαστοῦ, Σίκλη, Ἡλ. Κουλουβάτου, Σικελιανοῦ, Ποριώτῃ, Βάρναλῃ, Καμπάνῃ, Οὐράνη, τὸν ἀμετάφραστο τίτλο : K u l t u r l y r i k. Ἄν δὲν γελοῖμαστε ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγηθεῖ : λυρικά ποιήματα μὲ περιεχόμενο καὶ τεχντροπία πρὸς ὑποβάλλονται ἀπὸ μιὰ στὴν ἐντέλεια καλλιερῆμένη καὶ ὄριμη ποιητικὴ διάθεση.

Καὶ ἡ τελευταία μὲ ποιήματα τῶν : Γαλ. Καζαντζάκη, Μυρτιώτισσας, Κλ. Δίπλα-Μαλάμου, Αἰμ. Δάφνη, τὸν τίτλο Γ υ ν α ι - κ ε ἰ ὸ ς λ υ ρ ι σ μ ὸ ς.

Στὸ τέλος τῆς Συλλογῆς ὁ μεταφραστὴς δίνει σύντομες βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τοὺς ποιητὲς πρὸς ποιήματά τους ἔχει περιλάβει μέσα στὸ βιβλίο του.

ΦΟΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ «Διηγῆματα». Ἀθῆναι. Τυπογρ. Καταστήματα Ἀδ. Γεράρδων, 1928.

Ὁ κ. Γιοφύλλης βλέπει τὴ ζωὴ ἀπὸ παράξενη μεριά, ὄχι μονάχα γιὰ νὰ εἰρωνευθεῖ, ἀλλὰ γιὰ τὸν τραβοῦν οἱ παραξενιές της. Στὰ περισσότερα διηγῆματά του, — σκιτσογραφήματα μᾶλλον θὰ μπορούσε νὰ τὰ πεῖ κανεὶς, — βρισκομε ἕνα ἐπεισόδιο ἄλλο, συνηθισμένο πρὸς ἴσως γι' ἄλλους νὰ περνοῦσε ἀπαράτηρητο καὶ ὅμως ὁ κ. Γιοφύλλης ἔχει ἕνα νοστιμότατο τρόπο νὰ τὸ σκιτσάει ζωντανά, ἀληθινὰ πρὸς λὲς καὶ ζεῖς τὴν πραγματικότητα, ὄχι στὶς ἐξαιρετικὲς στιγμὲς της, μὰ στὶς τακτικὲς κείνες πρὸς δὲν μᾶς ξιπάζουν ἀλλὰ μᾶς σταματοῦν μὲ μιὰν ἀλλόκοτη αἴσθησι εὐτράπελης παραξενιᾶς ἢ παράξενης σοβαρότητας.

Ὁ κ. Γιοφύλλης χαριτωμένος εἶρων μᾶς παρουσιάζει ἕνα δικό του εἶδος μὲ τις κομικοτραγικὲς σκηνούλες τῶν διηγῆματων του.

Γράφει μὲ ἀφέλεια πρὸς σὲ σαστίζει ἡ ὑποβλητικότητά της. Τὴν ὥρα πρὸς δὲν τὸ περιμένεις μὲ δυὸ τρεῖς χαρακτηριστικὲς γραμμὲς περιγραφικὲς σου δίνει τὴν ψυχολογία τῶν προσώπων πρὸς βάζει στὰ ἔργα του. Κι αὐτὲς οἱ γραμμὲς πότε εἶναι χτυπητὲς καὶ σὲ τρομάζουν καὶ πότε ἄχρωμες πρὸς πρέπει νὰ δουλέψῃ καὶ ἡ φαντασία σου γιὰ νὰ καταλάβῃς στὸ βάθος τους τὴ ζωὴ, κάποιο αἰσθηματάκι, μιὰ ἀπογοήτευσι, μιὰ ἀφοσίωσι, τὴν εὐγενικὴ χειρονομία, τὴν ἰδιοτροπία. Ὅλο ἰδιοτροπία, στὰ σκιτσογραφήματά του ὁ κ. Γιοφύλλης, ἀλλ' ὄχι ἰδιοτροπία φόρμας ἐξεζητημένης, ἀλλ' ἰδιοτροπία αὐθόρμητη, ἡ ἰδιοτροπία τῆς ζωῆς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΣΣΑΓΗ. *Εὐριπίδου «Ἐκάβη»*. Λόγος ἀναγνώ-

σθείς τη 5)18 Μαρτίου 1926 ἐν τῷ Συλλόγῳ Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων Ἀλεξανδρείας «Πτολεμαῖος ὁ Α΄», Ἐκδοση Ἐγραμμάτων, 1928.

Εἶναι ὁ λόγος αὐτὸς ἓνα παρουσίασμα — ἀνάλυση, λέγει ὁ κ. Κάσδαγλης — τῆς κυριώτερης τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου, παρουσίασμα ποτισμένο μὲ τὴ σαφήνεια καὶ τὴ γνώση πού χρειάζεται γιὰ νὰ κατανοήσῃ κανεὶς, καὶ μάλιστα ἓνας ἀκροατῆς, τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ «τραγικωτάτου τῶν ποιητῶν».

Σημειώσαμε ἰδιαίτερα τὴν προσπάθεια τοῦ κ. Κάσδαγλη νὰ μᾶς ἀποδείξῃ πὼς ὁ Εὐριπίδης ἄδικα κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς ἐπικριτῆς του σὰ μισογύνῃς. Ὁ ποιητῆς, «ὁ τὴν βελτίωσιν τῆς γυναικὸς προσιθέμενος», σὰν κάθε ἄλλος σκηνικὸς ποιητῆς διδάσκει τὰ πλήθη· σὰν ποιητῆς λοιπὸν καὶ σὰν ἀναμορφωτῆς φιλόσοφος, θέλοντας νὰ στηλιτέψῃ τὰ κακῶς ἔχοντα τῆς ἐποχῆς του, «πανταχοῦ τῶν τραγωδιῶν αὐτοῦ ἐγκατασπείρει πλείστας ὄσας μομφὰς ἀδιαφόρως, οὐ μόνον κατὰ τε τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν θεῶν· παρ' ὅλη του ὅμως αὐτὴ τὴν αὐστηρότητα, τέτια εἶναι ἡ τέχνη του στὸ χαρακτηρισμὸ τῶν ἡρωϊδῶν του, ὥστε, λέγει ὁ κ. Κάσδαγλης, «ἀντισταθμίζων τις τὰς κατὰ τῶν γυναικῶν μομφὰς πρὸς τὰς ἀπαραμίλλους εἰκόνας τῶν ἡρωϊδῶν αὐτοῦ, δὲν θὰ ἐσφαλλῆν ἀποκαλῶν αὐτὸν μᾶλλον φιλογύνῃν ἢ μισογύνῃν ποιητὴν». Ἀπὸ τοὺς πονηροὺς γυναικείους χαρακτήρες, πού κυριώτεροι εἶναι τῆς Μήδειας καὶ τῆς Ἐκάβης, δὲν μποροῦν νὰ βγοῦν συμπεράσματα ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἦταν μισογύνῃς, τὴ στιγμὴ πού ἦταν ἀδικημένες ἀπὸ τοὺς ἄνδρες ἢ καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, ἢ πληγώθησαν βαθύτατα «ἐν τοῖς τιμωτάτοις τῆς γυναικείας καρδίας». Τὴν παιδοκτόνο Μήδεια μὲ τὴ τέχνη ἀπεικόνισε πού αὐτὴ μὲν κινεῖ τὸν οἶχτο τῶν ἀκροατῶν, ὁ Ἰάσων ὅμως «ἐφέλκει πρὸς ἑαυτὸν τὸ μῖσος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπέχθειαν», ἢ δὲ Ἐκάβη δὲν κακουργεῖ παρὰ γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν δολοφονημένο ἀπὸ τὸν Πολυμήστορα γιὸ τῆς Πολύδωρο, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῆς κόρης τῆς· τέλος μὲ τὸ στόμα καὶ αὐτοῦ τοῦ χοροῦ «τοῦ τὴν κοινὴν γνώμην ἀντιπροσωπεύοντος, οὐ παύεται τῶν γυναικῶν ὑπεραμυνόμενος καὶ τῶν ἀνδρῶν κακίζων τ' ἀνομήματα».

Ὅσο γιὰ τὰ μεταφρασμένα ἀποσπάσματα πού μεταχειρίζεται γιὰ τὸ παρουσίασμά του ὁ κ. Κάσδαγλης, μ' ὄλο πού δὲ θέλει νὰ κατέλθῃ «ἐπὶ τοσοῦτον ἀμουσίας» ἀπὸ φόβον μήπως συλήσῃ τὸ «ἱερὸν τῶν Μουσῶν τέμενος», ὁμολογοῦμε πὼς δὲν μᾶς κάνει «ν' ἀνέλθωμεν ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς κλίμακος», ὅπως θέλει. Τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ἰδίωμα, πού (δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ) μεταχειρίζεται ὁ κ. Κάσδαγλης δὲν ἔχει οὔτε τὴ δραματικὴν ἀνατριχίλα, οὔτε τὴ

ζωντάνια πού πρέπει νὰ ἀποστάξῃ ἀπὸ μιὰ μετάφραση ἐνὸς ἀρχαίου τραγικοῦ. Κι ὅσο κι ἂν ἐπικαλεῖται «τὸν πρὸς τὴν πατρῶων ἡμῶν κληρονομίαν ὀφειλόμενον σεβασμὸν», δὲν μποροῦμε παρὰ ν' ἀδιαφορήσουμε, ὅταν μάλιστα λαχταρίζει ἀκόμα ἡ ψυχὴ μας μὲ στίχους σὰν αὐτοὺς τοῦ Μελαχρινοῦ:

«Ἀλίμονο στὴν κλῆρα μου,
στὰ γονικά μου καὶ στὴ χώρα μου, ὠϊμένα,
πού ἀπ' τοὺς Ἀργεῖτες κονταρόπαρτη
καίει καὶ καπνίζει μὲ τὰ κάστρα χαλασμένα.
Κι ἐμὲ σὲ ξένη χώρα θὰ μὲ κράζουν σκλάβαι,
πού παρατώντας τὴν Ἀσία ρημάδι,
τὸν τόπο μου τὸν χαρωπὸ, γιὰ τὴν Εὐρώπη,
κάνω ἀλλαξιὰ τὸ θάλαμό μου μὲ τὸν Ἄδη».

Ὁ κ. ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ μᾶς δίνει μιὰ πραγματεία πάλιν στὴν «Ἄλεπού τῶν Αἰσωπειῶν Μύθων» (Τύπος ἑταιρεία Π. Δ. Σακελλάριος, Ἀθήναι, 1928) ἢ ὁποία διαβάζεται — ὅπως εἶναι καὶ ἡ μετριώφρονη ἀξίωση τοῦ συγγραφέα — «χωρὶς ἀνία»: τουλάχιστον τὸ πλεῖστον αὐτῆς. Ἡ περιγραφή τῆς ἀλεπούς, στὴν ἀρχὴ τῆς πραγματείας, ἀρκετὰ συμπαθητικὴ. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ γραφεῖ «ἡ μορφή τῆς ἀλεπούς» ὄχι ἢ «μούρη» ἢ μούρη δὲν ἔχει οὐρά. Ὁ κ. Παπαχριστοδούλου θαυμάζει — καὶ πολὺ δίκαια — τὸ ἔργο τοῦ Αἰσώπου. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι εἶναι ἓνα δράμα στὸ ὁποῖο τὸ πρῶτο πρόσωπο, λέγει ὁ συγγραφέας μας, παίζει ἢ ἀλεπού. Ὁ κ. Παπαχριστοδούλου ἀσχολεῖται μὲ πολλοὺς μῦθους ὅπου δεῖχεται ἢ ἐξυπνάδα τοῦ ζῶου αὐτοῦ. Θὰ ἐκέρδιζε ἢ πραγματεία ἂν τὸ ὕψος, σὲ μερικὲς σελίδες, ἦταν λιγότερο ρητορικό. Στὴν σελίδα 41 βρῖσκομε αἰτιατικὴ «ἀλεπές» ἐμεῖς θὰ γράφαμε «ἀλεπούδες».

Α. Τ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΣΤΕΡΗ (Δημ. Καραχάλιου). Τὸ φλογερὸ πέρασμα, Ἀθήναι 1927.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΠΟΓΓΗ: «Ἀρραβωνιάσματα». Τυπ. Γραφείου τύπου «Ἑλλάς» Ἀθήναι 1928.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

“**Νέα Έστία**” 1ης, 15ης Σεπτεμβρίου.—Στό πρώτο φυλλάδιο βρίσκομε ποιήματα του κ. Ν. Πετιμεζά Λαύρα, διήγημα του κ. Ιωάν. Παναγιωτόπουλου “Ευρυδίκη”, τή συνέχεια του άρθρου του κ. Κλ. Παράσχου για τον Κώστα Καρυωτάκη και ανέκδοτα γράμμα-
τα του Άντρεά Καρκαβίτσα προς τον κ. Karl Dieterich.

Τό φυλλάδιο τής 15 Σεπτεμβρίου έχει ένα πολύ καλό έργο του μοντέρνου ζωγράφου Ιωάν. Βάσσου “άπό τήν Μπαλλάντα τής φυλακής του Ρήντινγκ”, μιά άπτις πιό πετυχημένες ζωγραφίες τής κ. Αθηνάς Ταρσουλή “Καλοκαιρινό ταξιδάκι” και τό γνωστό ταμπλώ του μεγάλου Δ. Θεοτοκόπουλου “Η όπτασία του Άγ. Δομνίκου”.

Μās άρεσε τό διήγημα του κ. Βελ. Φρέρη “Και ξαναγίρσα στη γυναίκα μου”. Σεχωρίζομε τό ποίημα του Λάμπρου Πορφύρα. Ό Κλέων Παράσχος τελειώνοντας τή μελέτη του για τον Καρυωτάκη λέγει “ή ποιήσεις του ήτανε μιά όδονηρότατη, μιά σπαρακτική „ κραυγή, που τής έδινε άρμονία ή τέχνη του. Ήταν ή ίδια „ του πνοή. Ό,τι έγραψε ό Καρυωτάκης, τό έγραψε με τό αίμα „ του. Τώρα, περισσότερο παρά ποτέ, πρέπει να τό πιστέψωμε”.

Στό φυλλάδιο αυτό τελειώνει και ή κομεντί του κ. Γρ. Σενοπούλου “Μαριτάνα”.

“**Ελληνικά Γράμματα**”, δεκαπενθήμερο περιοδικό. Αθήνα. Στό τεύχος τής 1ης Σεπτεμβρίου βρίσκομε τό τέλος του διηγήματος τής Ελένης Ρώτα “Οί Δασάλες” και ένα άρθρο του μακαρίτη Γρανίτσα που είχε πρωτοδημοσιευτεί στό “Παναθήναια” στό 1911 “Ό Βενιζέλος στό σπίτι του”.

Στό τεύχος τής 19 Σεπτεμβρίου άρχίζει ένα περιγραφικό άρθρο του Κώστα Πασαγιάννη για τά Έφτάνησα.

“**Ατλαντίς**”. Μη αίο εικονογραφημένο περιοδικό. Αύγουστος, Νέα Υόρκη. — Άπ’ τά περιεχόμενα εκείνα που ξεχωρίζομε είναι “Αί έορταί τής Θάσου”, άρθρο για τον σύλλογο των Έλλήνων Λογίων και Καλλιτεχνών στο Παρίσι (με εικόνα του προέδρου του συλλόγου), “Οί Ύψηλάνται”.

“**Κόσμος**”. Πανελλήνιος εικονογραφημένη επιθεώρησης. Βγαίνει τρεις φορές τον μήνα, τήν 1η, 10η, 20η.

Μέ τήν διεύθυνση του κ. Παχτίου άρχισε να εκδίδεται άπ’ τήν 1η Σεπτεμβρίου στο Παρίσι τό καλό αυτό περιοδικό που είναι συνέχεια του Καίρινου περιοδικού “Νείλος”, άλλα με έντελως

διάφορο πρόγραμμα και περιεχόμενο. Με άνταποκρίσεις άπτήν Αθήνα, τό Λονδίνο, τήν Αλεξάνδρεια, τό Κάιρο· με πρωτότυπη ύλη που ένδιαφέρει κυρίως τους ξενητεμένους Έλληνες· με επίκαιρη εικονογράφηση ό “Κόσμος” έλληνικό περιοδικό του Παρισιού έχει ένα σοβαρό προορισμό και πρέπει να ύποστηριχτεί.

Στό τεύχος τής 1ης Σεπτεμβρίου βρίσκομε συνεργασία του κ. Άρ. Κουσίδη “Ό έν διασπορά Έλληνισμός”. Σεχωρίζομε, φυλ. 2, τό άρθρο “Salon des Tuileries” του γνωστού Αλεξανδρινού νέου ζωγράφου Άρ. Παπαγεωργίου, που μένει στο Παρίσι, και τό ώ-
ραίο ποίημα τής Μυρτιώτισσας “Ξεψύχισμα”. Τό τεύχος τής 20ης Σεπτεμβρίου έχει στην άρχή μιά όλοσέλιδη εικόνα του κ. Βενιζέλου· μιά σελίδα του κ. Καίσαρη για τον Γιάννη Βλαχογιάννη, που είναι τώρα στο Λονδίνο.

“**Πανόραμα**”, μηνιαία εικονογραφημένη καλλιτεχνική και φιλολογική έκδοσις. Ιούλιος 1928. Αλεξάνδρεια - Κάιρον. — Στην πρώτη σελίδα βρίσκομε μιά ώραία φωτογραφία του Άγγελου Σικελιανού. Άπ’ τήν ύλη ξεχωρίζομε τις άναδημοσιεύσεις ποιημάτων του Σικελιανού και του Μάγνη και των διηγημάτων του Άπ. Λεοντή “Αιολός όρκος” και του Γιάνγκου Πιερίδη “Μοναξιά”. Η “Μοναξιά” είχε δημοσιευτεί πέρσι στην “Αλεξανδρινή Τέχνη” και μετά φάνηκε στον ώραίο τόμο του Γιάνγκου Πιερίδη “Ένας Ξένος και άλλα διηγήματα”.

Δυό πολύ καλά τεύχη έβγαλε ή “Semaine Egyptienne”, (Κάιρο) τον Σεπτέμβριο. Η “πολιτική εβδομάς” του Σεντές διασεδαστική, έξυπνη. Έχουν συνεργασία του Ράσιμ (άπό τήν σειρά “Et Grand-mère dit encore”), του Μοσσέρη, του Σουάλ (“La proie pour l’ombre”), τής Jeanne Arcache. Δυό αξιοπρόσεχτες φιλολογικές σελίδες είναι “Les mots arabes de la Langue Kiswahili” (του Α. Άμπέλ). Και στό δυό τεύχη ύπάρχει συνέχεια τής “Enquête sur le mouvement artistique en France” — μεταξύ των λογίων που έδωσαν γνώμες είναι ό Φιλιάς Λεμπέγκ και ό Delahaye. Οί εικονογραφημένες σελίδες “Quelques Intellectuels Alexandrins” παρουσιάζουν τον Λιάτση, τον Σκούφη, τον Μάγνη, τον Πόλυ Μοδινό, τον Κατράρο, τον Φίχτερ, τον Καραβία, τον Γιώργο Πετριδη, τήν Ρίκα Σεγκοπούλου, τόν Παπαδημητρίου (Μίμ. Πάπ.) και άλλους. Ό Πάνος Σταυρινός δημοσιεύει μιά πολύ έπιτυχημένη και πιστή γαλλική μετάφραση του ποιήματος του Καβάφη “Ό Ιωάννης Καντακουζηνός ύπερισχύει” ή όποία συνοδεύεται με όμορφα Croquis του Μακρη.

"Hellas". Περιοδικό Γερμανο-έλληνικό του Άμβουργου. Στο φυλλάδιο της 1ης Ίουλίου βρισκόμε άρθρο του διαπρεπή νεοελληνιστή Dieterich. "Deutscher Philhellenismus und deutsche Kolonisation in Griechenland" άρθρα για τήν Κόρινθο και τήν Έλευσίνα· βιβλιοκρισίες άπ' τις όποιες μιιά είναι για έκδοση των "Διονυσιακών" του Νόννου· συνεργασία έλλήνων τής Γερμανίας.

"Παναγιύπτια". Έβδομαδιαίο περιοδικό για παιδιά, εφήβους και κορίτσια. Φυλλάδια 1-29 Σεπτεμβρίου. — Στο φυλλάδιο της 1ης Σεπτεμβρίου βρισκόμε μιιά πολύ χρήσιμη για τιά παιδιά έξήγηση μερικών σημείων τής στιχουργικής του Καβάφη. Ίδιαίτερα μιάς άρεσαν (φυλλάδιο 8 Σεπτεμβρίου) δυό σελίδες του Ψυχάρη "Μ. 278-289". Έξοχη είναι ή άνάλυση που κάμνει των όμηρικών στίχων· έξυπνότατη ή παρατήρησή του επάνω στην λέξη "κίμα", ότι ό ένικός στον στ. 285 Μ Ισοδυναμεί με ύποκοριστικό. Στο φυλλάδιο 15 Σεπτεμβρίου έχει συνεργασία του Philéas Lebesgue, τρεις πρόζες στο γαλλικό· και στο φυλλάδιο 22 Σεπτεμβρίου διήγημα ("ό Μηχανικός") τής Ρίκας Σεγκοπούλου. Η έγκυκλοπαιδική στήλη του περιοδικού πολύ διδακτική. Ό κ. Κ. Π. Σπανούδης γράφει με συγκίνηση για τήν μεγάλη φιλόθροπη έλληνίδα Βιργινία Μπενάκη.

"Libre". Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1928. άρ. 70-71, Montpellier, Γαλλία.

"Μόδα και Τέχνη". Αύγουστος. Αθήνα. Στο λογοτεχνικό μέρος του περιοδικού σημειόνομε άναδημοσίεψη του ποιήματος "Η Πόλις" του Καβάφη· ποίημα του Σ. Παναγιωτόπουλου· μιιά στήλη άπ' τον Νικολαΐδη· άρθρο ("Άνδρες και Γυναίκες Ύφαιναν") του Φαλιτάτς.

"Journal des Hellènes" Παρίσι. Το φύλλο της 30 Σεπτεμβρίου περιέχει ειδήσεις άπτις Βρυξέλλες για τις έλληνο-βελγικές σχέσεις· συνέντευξη του γνωστού δημοσιολόγου κ. Ζωγραφίδη με τον κ. Ζαβιτσιάνο στην οποία δίδονται πολλές πληροφορίες για τήν οικονομική θέση τής Ελλάδας· μιιά πολύ καλή ανταπόκριση καλλιτεχνική και φιλολογική άπ' τήν Αθήνα του κ. Μάριου Βαϊάνου.

"Cinégraphie Journal". Έβδομαδιαίο περιοδικό, Στο φυλλάδιο της 27 Ίουλίου έχει ένα πεζό ποίημα του Άχμετ Ράσιμ.

Ό "Αΐθιοπικός Κόσμος" είναι έφημερίδα τήν όποία ελπίζομε να ένθαρρύνουν και να ύποστηρίξουν οι "Έλληνες τής Άβυσση-

νίας. Βγαίνει μιιά φορά τή βδομάδα στο Άδδισ-Άμπάμπα και είναι όργανο που συντελεί στην επαφή του έλληνισμού τής Άβυσσηνίας με τον πολυάριθμο αιγυπτιακό έλληνισμό. Σ' ένα φύλλο του Ίουλίου μιάς σταμάτησε τό άρθρο "Ίθαγενής εκπαίδευσις" άσχολούμενο με τιά μέτρα τής Άβυσσηνιακής Κυβέρνησης για τιά σχολεία· ό άρθρογράφος συστήνει στην Κυβέρνηση να χρησιμοποιήσει "Έλληνες διδασκάλους. Σ' ένα φύλλο του περασμένου μήνα διαβάζομε περιγραφή τής άφιξης (στην Άβυσσηνία) του Μητροπολίτου Άξώμης ή όποια, λέγει ό "Αΐθιοπικός Κόσμος", "ύπηρεσε διά των Έλληνισμών έθνική πανήγυρις και έορτή".

"Αρκαδία". Κυριακάτικη έλληνική έφημερίδα του Σικάγου. Στο φύλλο της 9ης Σεπτεμβρίου έχει άρθρο του κ. Θ. Συναδινού για τιά Γορτυνιακά Τοπεία.

"Κερκυραϊκή Έλπις". Έφημερίδα με πολλή κυκλοφορία στην Κέρκυρα. Με άρθρα που πραγματεύονται σπουδαία ζητήματα του νησιού. Σημειόνομε μιιά μελέτη του κ. Γ. Σ. Τρίβιζα πάνω στην γεωργική και συνεταιριστική κατάσταση τής Κερκύρας.

"Νέα Ήχώ", έφημερίδα του Πόρτ-Σαΐτ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΝΑ ΘΛΙΒΕΡΟ ΑΓΓΕΛΜΑ μιάς μεγάλωσε τό πένθος που λίγο πριν αισθανθήκαμε με τό θάνατο των μεγάλων μας Ν. Λύτρα και Κ. Μαλέα.

Ό Γεώργιος Ρούδς πέθανε άφίνοντας ένα έργο σοβαρό, πολύ σημαντικό, δημιουργικό για τή νεότερη έλληνική Τέχνη για τήν όποία όλόκληρα χρόνια δούλεψε ως τεχνίτης και ως καθηγητής του Πολυτεχνείου.

Έντονώτερα από κάθε καλλιτεχνική συγκίνηση τον δόνησε τό πατριωτικό αίσθημα. Οι πίνακές του οι έμπνευσμένοι από τήν έθνική παλιγγενεσία και τήν άτυχη περιπέτεια του 97, είναι οι πιο δυνατοί και οι πιο χαρακτηριστικοί για τον άξέχαστο τεχνίτη που έργα του στολίζουν τήν Έθνική Πινακοθήκη μας.

ΣΤΗΝ "Revue de Paris" (Σεπτέμβριος - Οκτώβριος) φάνηκε

ένα άρθρο του κ. Ρουσσέλ με τον τίτλο "La littérature de la Grèce moderne".

Ο κ. Ρουσσέλ είχε γράψει (στο "Libre") ένα άρθρο, πέρσι, πάνω στο ποίημα του Καβάφη "Τέμεθος, Ἀντιοχεύς· 400 μ. Χ." Τό άρθρο του έκεινο τὸ ἀνασχεύασε ἡ "Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη" (Ἀπρίλιος 1927) σὲ σημειώμα της, μὲ μιὰ κάποια αὐστηρότητα, δικαιολογημένη ὅμως ἀπὸ τὴν ἐπιπολαιότητα μὲ τὴν ὁποία ὁ κ. Ρουσσέλ καταπίαστηκε νὰ κρίνει Καβάφη.

Ἀναγκαστικά τὰ θυμηθῆκαμε αὐτὰ ὅταν διαβάσαμε τὶς εἰκοσι σελίδες τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Ρουσσέλ στὴν "Revue de Paris" καὶ μὲ ἀπορία εἶδαμε νὰ μὴ ἀναφέρεται τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη.

Ἄν δὲν εἶναι αὐτὰ ἡ αἰτία τῆς σιωπῆς τοῦ κ. Ρουσσέλ, ἔ τότε ἡ ἀπροσεξία του εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ ὅτι τὴν φανταζόμασταν ὅταν γράψαμε τὸ σημειώμα μας ποὺ προαναφέραμε καὶ στὸ ὁποῖον κήκαν κομὰτι τὰ δάχτυλα τοῦ κριτικοῦ.

Πάντως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι οἱ ἀναγνώστες τῆς "Revue de Paris" μένουν ἀπληροφόρητοι γιὰ ἓνα ζήτημα οὐσιώδες τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη γράφτηκαν καὶ γράφονται διαρκῶς μελέτες, ἄρθρα, σημειώματα· ἐκδόθηκε πανηγυρικό τεῦχος στὴν Ἑλλάδα καὶ τώρα πρόκειται νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ στὴν Αἴγυπτο· καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἄλλα κέντρα ἐλληνικά γίνηκαν ἀξιοπρόσεχτες διωλέξεις περὶ αὐτοῦ· βγήκαν τομὶδια πάνω του· ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὴ σοβαρότερη ἐλληνική κριτική· γιὰ τὸ ἄτομο καὶ τὸν βίον τοῦ ποιητῆ ἡ περιέργεια ὅλο καὶ αὐξάνει· ποιήματα τοῦ Καβάφη μεταφράστηκαν σὲ ξένες γλώσσες καὶ ἐκτιμῆθηκαν πολὺ γιὰ τὰ νεότερά τους στοιχεῖα· ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτότερους συνεργάτες αὐτῆς τῆς "Revue de Paris" μεταφράζει μερικὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη ἀναδημοσιεύονται διαρκῶς στὰ ἐλληνικά περιοδικὰ καὶ τὶς ἐλληνικὲς ἐφημερίδες· σχολιάζονται, ἀπαγγέλλονται, ἐξετάζονται διαρκῶς· σ' ἐκλεκτὲς φιλολογικὲς συγκεντρώσεις ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ ἑλληνισμοῦ δίνουν ἀφορμὴ σὲ συζητήσεις, σὲ ἀναλύσεις· ἐπηρέασαν τὴν τέχνη νεωτέρων ποιητῶν καὶ ὁλοένα ἐπηρεάζουν περισσότερο.

Γι' αὐτὸ τὸ ἔργο, γι' αὐτὸ τὸ πολὺ σημαντικό, ζήτημα τοῦ φιλολογικοῦ μας βίου δὲν ἔμαθαν τίποτε οἱ ἀναγνώστες τῆς "Revue de Paris" ἔνεκα ἢ τῆς ἀπροσεξίας τοῦ κ. Ρουσσέλ, ἢ ἐπειδὴ κήκαν κομὰτι τὰ δάχτυλά του ἀπὸ περσινὸ σημειώμα τῆς "Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης".

Ἄλλὰ καὶ χάρις ἀπὸ τὴν παράλογη αὐτὴ παράλειψη, τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ρουσσέλ δὲν μᾶς ἔκανε καθόλου καλὴ ἐντύπωση.

Δὲν μᾶς ἄρεσε ἐκεῖ ποὺ μιᾶ γιὰ τοὺς γάλλους νεοελληνιστὲς (σελ. 121) ἡ διατύπωση «Eug. Clément, Philéas Lebesgue, etc.» Ἐπρεπε νὰ μακραίνει τὸ ἄρθρο του κατὰ δύο λέξεις καὶ νὰ γραφεῖ «Hubert Pernot, etc.» Μὲσα σ'ἓνα «etc.» δὲν εἶναι ἡ θέση τοῦ ἀληθινοῦ σοφοῦ Hubert Pernot. Ὁ κ. Ρουσσέλ ἀγνοεῖ τὸν θαυμάσιο τόμο «La Grèce actuelle dans ses poètes»; Δὲν μᾶς ἄρεσε ἓνα ἄλλο «etc.» ἐκεῖ ποὺ μιᾶ γιὰ τὶς γυναῖκες λόγιες (σελ. 138) «Thrylos, Myrtiotissa, Parren, Moatsou etc.» Μὲς στὸ «etc.» του τὸν πληροφοροῦμε (κι ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρει) δὲν εἶναι ἡ θέση τῆς Γαλάτειας Καζαντζακη.

«Kostis Palamas très profondément influencé aussi», ἀπὸ τὴν κίνηση ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς τοῦ τέλους τοῦ περασμένου αἰῶνα, «ne composita plus ses œuvres littéraires qu'en grec, devint et resta...» Τὶ περιμένε τὸν Παλαμὰ νὰ γράφει; Ὁλλανδέζικα; Θέλει νὰ πεῖ grec usuel, ἢ κανένα ἄλλο ἐπίθετο χαρακτηριστικὸ τῆς δημοτικῆς μορφῆς τῆς γλώσσας.

Στὴ σελ. 132 παρουσιάζει τὸν Βουτυρά ἔμμεσα ἐπιπροσεσμένον (μέσω ἄλλων συγγραφέων) ἀπὸ τοὺς Ρώσους. Στὴ σελ. 140 λέει ὅτι ὁ Βουτυρᾶς εἶναι «étonnamment original». Λογικὴ μιὰ φορὰ! Ὁ Βουτυρᾶς εἶναι μὴ μόνο «original» ἄς μάθει κι αὐτὸ ἀπὸ μᾶς ὁ κ. Ρουσσέλ.

Κοντοσταθῆκαμε σὸν εἶδαμε τὸ «A. Malacassis» (σελ. 136). Ὑποθέσαμε πὼς ἦταν τυπογραφικὸ λάθος. Ἀλλὰ μετὰ (σελ. 139) εἶδαμε «Antoine Malacassis». Λοιπόν, τί εἶχε Γιάννη, τί εἶχα πάντα. Θυμηθῆκαμε τὸ σημειώμα μας τὸ περσινὸ στὸ ὁποῖο εἶχαμε τὸν νὰ βοηθήσουμε σὲ κάτι «τριαντα» καὶ «ἑπτὰ», σὲ κάτι «ν», σὲ κάτι «Νέα Ζωή» καὶ «Νέα Τέχνη». Ἄς τὸν βοηθήσουμε κ' ἐφέτος. Ὁ Μαλακάσης λέγεται Μιλτιάδης.

Τι περιττὰ πράγματα εἶναι αὐτὰ τὰ «h». Rhallis, Rhoïdis, Rhigas. Δασεῖα δὲν βάζομε πιά στὸ Ρ. «La firme Rhallis»: ἡ «firme» γράφει τὸνομά της Ralli. Καὶ γιατί ν' ἀρχαῖζει στὸ «ρ», ἐνῶ τὸ «η» (σωστὰ ἄλλωστε) τὸ κάνει «ι» καὶ ὄχι «ε». Καὶ γιατί ἐξαίρεση στὸν Ραφτόπουλο; Raftopoulos. Σαλάτα.

«La chute de Byzance (1453) considérée au point de vue littéraire ne fut pas... une grande catastrophe». Μᾶς φαίνεται ὅτι χρειάζονταν ἐδῶ ἓνα «ἴσως», ἓνα «πιθανόν». Εἴμαστε κίολας δισταχτικοὶ ὅταν μιᾶ γιὰ Βυζάντιο ὁ κ. Ρουσσέλ. Θυμοῦμαστε τὰ περσινὰ του (τὰ διασκευαστικά) «la déconvenue des Byzantins» «ainsi il éclaire toute la vie sans but de Byzance» μὲ τὰ ὁποῖα ζήτησε νὰ ἐξηγήσει τὸ «Περσμένοντας τοὺς Βαρβάρους» τοῦ Καβάφη.

Ἀσχολεῖται μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα — καὶ γιὰ τὸν Ψυχάρη

γράφει τρεις γραμμές περίπου ! Για την πελώρια δουλειά του Ψυχάρη, για την μεγάλη ψυχαρική επίδοσή: τρεις γραμμές περίπου !

Μας φαίνεται ότι για τον Κάλβο έπρεπε να γράφει περισσότερο από δυό (περίπου δυό) γραμμές. 'Ο Κάλβος είναι ένας δυνατός ποιητής που θα ενδιέφερε τους ξένους (μέσα στις δυό, περίπου δυό γραμμές του τον ονομάζει κιόλας "surfait").

Για το θαυμάσιο έργο του Κρυστάλλη δεν γράφει ο κ. Ρουσσέλ μιá λέξη. Για το θαυμάσιο έργο του Παπαδιαμάντη επίσης τίποτε. Θά τους ξέχασε. "Όπως είπαμε πέρσι είναι βιαστικός και απρόσεχτος. 'Αλλ' ήταν άδικο να μην έλκυστει ή προσοχή του γαλλικού κοινού στα δυό έξοχα αυτά ταλέντα μας. Είναι τρομερό να πληρώνει ή καλή υπόληψη της λογοτεχνίας μας για τὰ βιασικά και την απροσεξία αυτού του κυρίου.

Για την μεγάλη προσωπικότητα του 'Ιωση Δραγουμή ούτε λέξη. Για τόν Οθράνη, για τόν Ασαθιώτη, για τόν Μπουφίδη ούτε λέξη. Τ' όνομα του Καμπύση δεν τό αναφέρει. Μά πού είχε τό νοῦ του όταν έγραφε ο κ. Ρουσσέλ ;

Σάν 'Αλεξανδρινό περιοδικό οφείλομε να πούμε ότι στό μακρόν άρθρο του κ. Ρουσσέλ έπρεπε να υπάρχει μιá σελίδα, ως είναι και μισή, για τό 'Αλεξανδρινό πνευματικό κέντρο που τὰ τελευταία εικοσι χρόνια εργάστηκε πολύ, έδειξε τέτοια ζωτικότητα και πού ο κ. Dieterich — νεοελληνιστής πολύ άνώτερος, έννοείται, άπτόν κ. Ρουσσέλ—ονομάζει (στήν 'Ανθολογία του) χορούφωμα λογοτεχνικό. Διαμαρτυρόμαστε έντονα για την παράλειψη ονομάτων 'Αλεξανδρινών και γενικά Αιγυπτωτών λογοτεχνών άξιας. Άγνοεί ο κ. Ρουσσέλ ότι στην Αίγυπτο υπάρχουν σοβαροί παράγοντες της ελληνικής λογοτεχνίας; "Αν τό άγνοεί, πώς τότε του επιτρέπεται να γράφει για την λογοτεχνία αυτή όταν δεν την κατέχει ολόκληρη. Είναι θλιβερό να παρουσιαστεί ή λογοτεχνία μας στους ξένους από άνθρωπο ξεχασιάρη ή προκαταλειμμένο.

'Από την υπόθεση αυτή όλη του άρθρου του κ. Ρουσσέλ αποκομίσαμε ένα αίσθημα λύπης. Είμαστε ελληνικό περιοδικό, άγαπούμε τὰ ελληνικά γράμματα και εργαζόμαστε με θυσιές γι' αυτά και λυπούμαστε γιατί έγινε σέ σοβαρό ξένο περιοδικό μιá παρουσίασή τους πρόχειρη, άνάξια. Σκεπτόμαστε τί κρίμα που δεν είχαν άνατεθεί ή δουλειά σέ κανένα άπτους άληθινούς και γερούς κριτικούς μας — στόν 'Αλην Θρούλο, στόν Παράσο, ή στόν "Άγρα, (τους δυό τελευταίους άλήθεια μήτε τους αναφέρει ο κ. Ρουσσέλ) και να γίνει έτσι μιá άρμόζουσα, παρουσίαση της νέας μας λογοτεχνίας.